

تاریخ لباس اروپا

دانشکده دختران البرز

گرد آورنده:

هایده زندی

دوره اول:

بیزانس: (روم شرقی) 300 تا 1450 میلادی

دوره بیزانس شامل دو تحول مهم در پوشاک می باشد و با نفوذ مسیحیت، لباس کاملاً بدن را می پوشاند.

1_ توسط ماکو، بافت پارچه های نقش دار انجام گردید.

2_ در دوره امپراطوری ((ژوستی نین)) دست یابی به پرورش کرم ابریشم از طریق دو رهبان پارسی از چین به روم شرقی، انجام شد. (جلیل:1398، 25)

پارچه های ابریشمی امکان استفاده از رنگ های زیبا و درخشان نظیر؛ قرمز، آبی، زرد، سبز و طلایی (استفاده از رنگ بنفش بر اساس قانون تنها به امپراطور و ملکه اختصاص داشت) را فراهم می کرد. (کلاهدوزان: 1387، 106)

از آنجا که هنر بیزانس یکی از چهره های درخشان هنر می باشد و مطالعه روی پوشاک مردمان عصر بیزانس تا حدودی می تواند به چگونگی ترکیب عوامل گوناگون در تشکیل هنر بیزانس کمک نماید، محققان مختلف بر اساس مدارک و شواهد موجود دست به تحقیقات وسیعی زده و در کل چهار دسته لباس را برای مردم عصر بیزانس شناسایی کرده اند که مختصات هر دسته به شرح زیر می باشد:

الف) لباس پیشوایان مذهبی:

که برای مردان عبارت از پیراهنی کاملاً گشاد و پهن (شبییه تونیک آستین دار) با یقه چهار گوش بوده و توسط دو خط (راه) عمودی تزئین می شده و بدون کمر بند مورد استفاده قرار می گرفت. این پیراهن که ((دلماتیکا)) نامیده می شود معمولاً با یک خرقة یا ردا مورد استفاده قرار می گرفت و خرقة عبارت از قطعه پارچه ندوخته ای بود که به اشکال مختلف بر روی بدن قرار می گرفت. به طوری که گاهی تمام بدن را می پوشاند، گاه تنها از روی شانه چپ عبور داده می شد و زمانی از روی هر دو شانه می گذشت و در مواردی فقط روی شانه و بازوها قرار می گرفت.

لباس بانوان مقدس، به لحاظ شکل ظاهری شبیه لباس بانوان عادی و مرکب از پیراهنی آزاد و گشاد بود که مختصات البسه روم و یونان را داشت. (تصاویر 1 و 2)

"دلماتیکا" لباس مقدس در عصر بیزانس

تصویر 1

تصویر 2

(ب) لباس های تشریفاتی:

این نوع لباس و لباس هایی که روحانیون، اسقف ها و کشیشان می پوشیدند عبارت از خرقة ای رومی و مناسب برای حرکت کردن بود و از پیراهنی بلند با آستین گشاد و یقه گرد تشکیل می شد و معمولاً همراه با آن کلاه کوچکی نیز مورد استفاده قرار می گرفت که این کلاه تدریجاً فرمی سپر مانند به خود گرفت. (تصویر 3)

سپس برگه ای را روی لباس طراحی نمودند که روی آنرا با اشکال صلیب و غیره تزئین می نمودند و بعدها بقدری در گلدوزی ها اغراق می گردید که حالتی خشک و شکننده می یافت و فقط دست و گردن امکان حرکت می یافت و عملاً حرکت سایر بخش های بدن را با مشکل مواجه می ساخت. (تصویر 4)

این گلدوزی ها با نخ های ابریشمی و معمولاً به رنگ های آبی و بنفش و صورتی انجام می گرفت.

تصویر 3

تصویر 4

(ج) لباس مردان و بانوان درباری:

این نوع پوشاک که بعدها در روسیه نیز مورد استفاده قرار گرفت در مورد آقایان عبارت بود از؛ یک پیراهن بلند آستین دار همراه با یک ردا که توسط گیره یا گره روس شانه راست محکم می شد و همراه آن کفش هایی با رویه بسته مورد استفاده قرار می گرفت و بانوان معمولاً پیراهن هایی ابریشمین و گلابتون دوزی شده می پوشیدند و شال سنگینی (ظاهراً از جنس زری) دور گردن و روی شانه هایشان می انداختند. معمولاً نیم تاج هایی نیز بر سر می گذاشتند که تا روی ابرویشان می رسید. (تصویر 4)

نموده ای از لباسهای زنان
و مردان درباری

تصویر 4

به طور خلاصه در رابطه با البسه ای که در بیزانس مورد استفاده قرار می گرفت این نکات قابل تامل است:

- 1_ لباس ها معمولا گشاد، بلند و آستین دار بوده اند.
- 2_ کلیه ی طبقات به همراه پیراهنی بلند از پارچه بلندی به عنوان شال یا ردا که شانه و قسمت پشت بدنشان را می پوشاند استفاده می کردند.
- 3_ جنس پارچه های لباسی معمولا از ابریشم بوده و گاه در بافت آنها از الیاف طلا یا نقره استفاده می شده است.
- 4_ البسه این دوره رودوزی های مفصلی داشت و معمولا با نخ های رنگین، الیاف فلزی، مروارید و جواهرات دیگر تزئین می شد. (یآوری: 1374، 5 تا 6)

چ (لباس طبقه عادی):

در مردان از یک تونیک بلند استفاده می شده است و هم چنین از چکمه ای بنام ((کالسی)) که از جنس چرم نرم بوده است به عنوان پای افزار استفاده می کرده اند. این لباس غالبا در رنگهای روشن مورد استفاده قرار می گرفت. (کلاهدوزان: 1387، 116) (تصویر 6)

تصویر 6

پاپوشها:

پاپوش ها به سه دسته تقسیم می شوند که شامل ساندل و کفش روبسته و نیز چکمه بوده اند. (جلیل: 1398، 26) (تصویر 7 و 8 و 9)

تصویر 7

تصویر 8

تصویر 9

دوره دوم:

رومانسک: (800 تا 1200)

عنوان عصر رومانسک که اصطلاحاً به سالهای بین 800 تا 1200 میلادی اطلاق می شود دوره ای از سده های میانه است که در رابطه با پوشاک مردم آن اطلاعات ارزنده ای وجود دارد و این اطلاعات را بیشتر تصاویر کتاب های خطی تشکیل می دهد که برای ترسیم آنها دقت فوق العاده زیادی به کار رفته است.

نکته اول در پوشاک این دوره اینکه پوشاک مردان از بانوان کاملاً متمایز بوده است.

لباس مردان در این دوره شامل بخش های زیر می باشد:

__ شلوار:

در این دوره شلوار که در گذشته دور تنها مورد استفاده ی مدها و پارسیان بوده، توسط ((گل ها)) به روم برده شد و شدیداً طرف توجه رومیان قرار گرفت.

این شلوار که ((براکات)) نامیده می شد، بلندی ساقهایش تا حدود زانو می رسید و ابتدا مورد استفاده ی آن دسته از سربازانی که در مناطق سردسیر خدمت می کردند قرار گرفت و از آن پس تدریجاً پوشیدن آن در روم رواج یافت.

قبل از این تاریخ، یعنی در فاصله ی سال های 284 تا 305 میلادی نیز برای مدتی کوتاه شلوار های بلند ایرانی طرفدارانی پیدا کرد و ژرمن ها یکی از اقوامی بودند که به پوشیدن شلوار های بلند رغبت نشان دادند.

به هر حال بعد از علاقه مندی رومیان به استفاده از شلوار، به تدریج شلوار های کوتاه جای خود را به شلوار های بلند (شبیه شلوار های ایرانی) داد و این پوشش به صورت بخشی از البسه مردم در عصر رومانسک در آمد و معمولاً همراه با پیراهن گشاد و آزادی که بلندی آن تا حدود زانو می رسید مورد استفاده قرار می گرفت.

__ پیراهن:

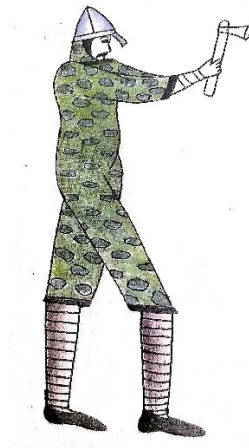
پیراهن های مردانه عصر رومانسک دارای آستینی بلند بود و بر روی آن خرقه ای گشاد و بلند و بدون چاک بر تن می نمودند که مانند ردای مردان عصر بیزانس بر روی شانه راست ثابت می شد. (تصویر 1)

تصویر 1

پیراهن زره دار:

مردان عصر رومانسک از پوشش دیگری به نام ((پیراهن زره دار)) نیز استفاده می کردند که این پیراهن گاه بصورت لباسی تنها پوشیده می شد و لبه دامن آن در داخل شلوار کوتاه قرار می گرفت و گاه همراه با سایر البسه مورد استفاده قرار می گرفت. (تصویر 2)

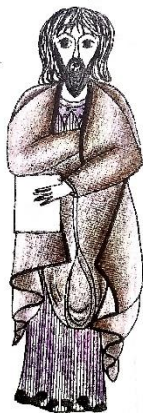
تصویر 2

در تصاویری که بصورت سوزندوزی از این لباس باقی مانده، شکل لباس بصورتی نمایانده شده که تصویر بلوز شلوار یک تکه را به بیننده القاء می کند، در حالی که این پیراهن دارای دو چاک نسبتاً بلند در وسط قسمتهای پشت و جلو بوده تا مانع آزادی تحرک بدن نشود.

در مواردی نیز چنانچه در تصویر شماره دو قابل رویت می باشد همراه با این پوشش زره ای کلاه خودی که دارای یک برگه برای محافظت از بینی بوده مورد استفاده قرار می گرفت.

__ پوشش روحانیون:

در اوایل این دوره، پوشاک روحانیون، هم چنان در سبک بیزانس و دارای همان خصوصیات بوده و طبقات مذهبی معمولاً پیراهن دلماتیکا (که قبلاً توصیف شد) همراه با خرقه می پوشیدند و این نوع لباس حتی در تصاویر حضرت عیسی و مریم مقدس نیز تجسم شده است. (تصویر 3)

تصویر 3

تنها تغییری که در لباس روحانیون این عصر به وجود آمد، استفاده از رنگ های زنده نظیر آبی آسمانی، سبز زمردی و سرخ آتشین به جای رنگ ارغوانی بود.

پوشش بانوان:

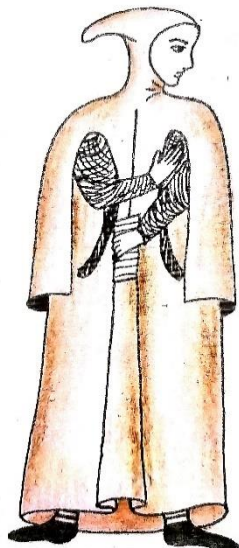
لباس بانوان این دوره مرکب از دو پیراهن پشمی تونیک مانند و خرقه بود. هم چنین استفاده از روسری یا سربند که در عصر بیزانس رواج داشت در عصر رومانسک نیز طرف توجه بانوان قرار گرفت. در این دوره پارچه های ابریشمی تا حدودی جای پارچه های پنبه ای را که قبلاً برای دوخت البسه بانوان مورد استفاده قرار می گرفت را گرفت و رنگ های گرم و زنده جانشین رنگ های قبلی شد. (تصویر 4)

تصویر 4

یکی از البسه ای که در این دوره پوشیدن آن مرسوم گردید، خرقه ای کلاه دار و جلو بسته بود که ابتدا به عنوان پوشاک چوپانان و مستخدمین و سپس به عنوان لباس سفر مورد استفاده قرار گرفت.

ولی بعدها استفاده از آن طرف توجه کشیشان نیز واقع شد و به صورت لباس رسمی کلیسا در آمد. (تصویر 5)

تصویر 5

به طور خلاصه پیرامون البسه ی مردم عصر رومانسک می توان چنین نوشت که:

- 1_ پوشاک روحانیون این دوره تقریباً تقلیدی از عصر بیزانس بود.
- 2_ مردان شلوار می پوشیدند و همین امر باعث تمایز لباس بانوان و مردان از یکدیگر می گردید.
- 3_ لباس بانوان و مردان به نسبت دوره ی قبل، رنگ های روشن تر و تزئینات کمتری داشت.
- 4_ استفاده از پارچه های ابریشمی برای دوخت لباس های بانوان مورد توجه قرار گرفت.
- 5_ هم لباس بانوان و هم لباس آقایان بیش از دوره ی قبل اندامی تر شده و بر خلاف دوره ی قبل در گشادی و بلندی آن اغراق نمی شد. (یآوری: 1374، 10 تا 11)

دوره سوم:

عصر گوتیک (ایتالیا):

پوشاک مردان: مشخصه اصلی لباس های این عرصه در ایتالیا، پارچه های منقوش به گل و بته بود. در ابتدای شروع عصر گوتیک مجموع پوشاک آقایان شامل؛ تونیک آستین بلند تا بالای زانو که نام آن ((بلیاد)) بود و روی آن ردایی می پوشیدند که با سنجاق از جلو به هم متصل می شد و ((پالیوم)) نام داشت و نیز جوراب شلواری بوده است. (تصویر 1)

تصویر 1

پوشاک بانوان: پوشاک بانوان نیز تونیک آستین بلند تا روی پا ((بلیاد)) به همراه ((پالیوم)) بوده است و پوشش سرشان، تکه پارچه ای بشکل نیم دایره بر روی سر انداخته که ((کورشف یا ویمپل)) نام داشت. (تصویر 2)

_ از قرن یازدهم به بعد پوشاک مردان و بانوان یکسان بود زیر پیراهنی ابریشم یا کتان که یقه و مچ آن برودری دوزی شده با دکمه بسته می شد و ((چینز)) نام داشت، به همراه ((بلیاد)) با جنس مرغوب و نیزگاه آستری از پوست سمور استفاده می نمودند.

_ از قرن سیزدهم به بعد پارچه های زربفت سیسیلی به اوج قدرت خود رسید.

در پوشاک مردان قد بلیاد کوتاه گردید و همراه یک جوراب شلواری قرمز – طلایی پوشیده می شد. خرقة ای مجلل با درزی در جلو یا پشت به پوشاک مردان اضافه گردید. (تصویر 3)

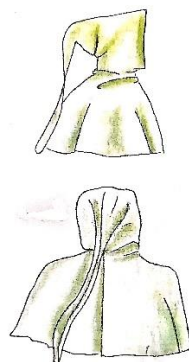
تصویر 2

تصویر 3

سر پوش مردان به چهار دسته تقسیم می گردید:

1- باشلقی دنباله دار بود که ((چاپرن)) و دنباله آن نیز ((لیری پایپ)) نام داشت که در این میان لیری پایپ بلند، سهم مردان بلند پایه بوده است. (تصویر 4)

تصویر 4

2- کلاه‌های با لبه‌ی برگشته و پر دار که برای اولین بار از پر برای تزئین لباس استفاده می‌شده است. (تصویر 5)

تصویر 5

3- کلاه کوچک عرقچینی. (مراجعه شود به تصویر شماره 1 در صفحه 9)

4_ کلاه مخمل: (تصویر 6)

تصویر 6

از قرن چهاردهم به بعد در پوشاک مردان، استفاده از لباس‌های چند رنگ و تکه دوزی علائم خانوادگی بر روی لباس‌ها که نام آن ((اپلیکه)) بود متداول گردید.

در پوشش بانوان دو تغییر مهم رخ داد:

1- استفاده از کمرست یا بندلت برای داشتن اندامی موزون متداول گردید.

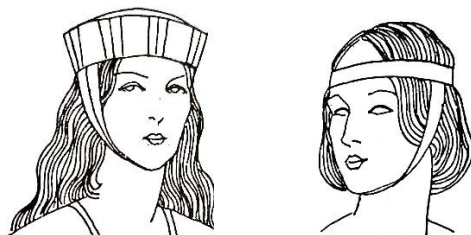
2- پیراهن ساده به پیراهنی با بالاتنه‌ی چسبان، دامن بلند و دنباله دار تبدیل شد. (تصویر 7)

تصویر 7

_ در سرپوش بانوان خلاقیت های زیادی بکار برده شد از جمله می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- 1- استفاده از کلاه های کوچک و سربند توری و نوار بر روی موها که از فرق وسط باز شده بود استفاده می گردید. (تصاویر 1-8 و 2-8)

تصاویر 1-8 و 2-8

- 2- کلاه بلند و مخروطی که در پشتش پارچه ی توریمتصل بوده و با بندی به پیشانی وصل می شد که ((هنین)) نام داشت. ((اسکافیون)) نام دیگر همین کلاه می باشد که به جای یک شاخ دارای دو شاخ بوده است. (تصویر 9)

تصویر 9

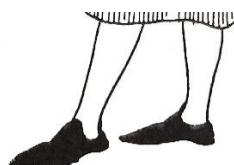
3-کیسه ی تورباف برای پشت موی بانوان.(تصویر 10)

تصویر 10

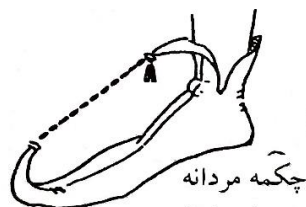
پاپوش ها: پاپوش عرصه رنسانس ایتالیا شامل:

1-کفش مخمل نرم با پنجه ی تیز. (تصویر 11)

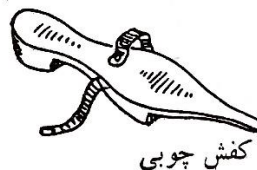
تصویر 11

2-کفش های چرمی نرمی که مچ کفش با زنجیر به نوک کفش متصل می شده است و اصطلاحاً ((پولینز)) نام داشت.(تصویر 12)

تصویر 12

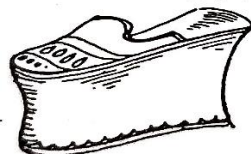
3-کفش چوبی با پاشنه 2.5سانتی که از روی کفش نرم پوشیده می ده است. (تصویر 13)

تصویر 13

4-کفش چوبی زیبا که بر روی پاشنه آن نقاشی می شده است و ((چابین)) نامیده می شد.(جلیل:26،1394 تا 27) (تصویر 14)

«چاپین» زنانه

تصویر 14

گوتیک فرانسه:

پوشاک مردان و زنان

در اوایل عصر گوتیک در فرانسه، پوشاک مردان و بانوان همانند هم شامل دو پیراهن، یکی بلند با آستین راسته ((چینز)) که با کمر بند بسته می شد و دیگری ((بلیاد)) بود که می پوشیدند و بر روی آن شنلی می بستند و دست راست آزاد می ماند. (جلیل: 28، 1398) (تصویر 1)

تصویر 1

در سده ی سیزدهم، چینز تبدیل به زیر پوش گردید، و از پارچه های بسیار لطیف نخی یا پشمی، و مشخصا از پارچه های پاتیس نازک، تهیه می شد. بعدها به پوشاک، لباس دیگری افزوده شد که ((سورکت)) نام داشت. و آن بر گرفته از لباس شوالیه ها در جنگ های صلیبی اروپا بود که بر روی زره خود می پوشیدند تا مانع از انعکاس پرتو خورشید گردد. سورکت قسمتهای جلو و پشت بدن را تا زانو می پوشاند و در پهلو ها به هم می رسید. سوراخی در قسمت گردن داشت که سر از آن رد می شد. نوع زنانه ی آن نیز با همان اندازه، بدون آستین و با حلقه آستین بسیار گشاد، روی بلیاد پوشیده و با دکمه هایی که روی شانه داشت، بسته می شد. (تصاویر 2 و 3)

سورکت یا آستینه های بلند،
بالاکنه از پوست سورکت
هاردی با کمربند جواهر نشان.

سورکت روی چینز
عرفین

تصاویر 2 و 3

_از سده ی چهاردهم سورکت کوتاه تر شد و به بالای زانو رسید. آستین ها نیز بلند گردید تا حدی که گاهی به زمین نیز می رسید.

همراه با سورکت مردان از جوراب شلواری استفاده می نمودند که بیشتر در رنگ قرمز مورد استفاده قرار می گرفت. (تصاویر 4 و 5)

تصویر 4

تصویر 5

سورکت بانوان قرن سیزدهم، لباسی بود بلند تا روی زمین که کمر بند داشت که به تقلید از لباس همسران، آستین هایش بلند بود. بانوان اغلب به لباس های دیگر خود نیز آستین های بلند وصل می کردند. این نوع آستین های عجیب تا سده ی شانزدهم بر لباس مردان و زنان باقی ماند.

درز سده ی چهاردهم، کناره های سورکت بانوان باز، و پیراهن چسبانی که زیر آن پوشیده می شد، نمایان گردید. این پیراهن، که ((کت هاردی)) نام داشت، از جلو گردن تا پایین کمر با بند یا مادگی یا دکمه بسته می شد و دارای آستینهایی بلند و چسبان بود که یک ردیف دکمه، از آرنج تا نزدیک انگشت کوچک، روی آن دوخته شده بود، روی کت هاردی، اندکی پایین تر از خط طبیعی کمر، کمر بندی جواهر نشان بسته می شد به طوری که از کنارهای باز سورکت نمایان بود.

مردان نیز کت هاردی می پوشیدند، این نوع آن، تونیک چسبانی بود با دکمه هایی در جلو، آستین های بلند و دکمه دار و مانند لباس بانوان کمر بندی پایین تر از خط کمر داشت.

سورکت در قرن پانزدهم از بین رفت و بانوان پیراهن های ساده ای می پوشیدند که بالاتنه ای چسبان و دامنی چین دار داشت، آستینهایی آن چسبان و ((رب)) نام داشت. (تصاویر 6 و 7)

سورکت با علایم و نشانه‌های
خانوادگی، کت هاردی با کمربند
جواهر نشان، سرپند مثبک.
(اوایل سده پانزدهم)

تصویر 6

پیراهن آبی لاجوردی با
رگه‌های طلایی، حاشیه از
مخمل قرمز، کمربند
عریض از پارچه زربفت،
هتین مخمل سیاه. (سده
پانزدهم)

تصویر 7

پاپوش‌ها:

در سده‌های یازدهم تا چهاردهم از مخمل یا چرم برای ساخت کفش استفاده می‌شده است که این کفش‌ها با دکمه‌های جواهر نشان یا قلاب بسته می‌شدند و با بردري دوزی و نوارهای طلایی و جواهر نشان تزئین می‌یافتند. در فرانسه نیز چون ایتالیا، کفشهای چوبی برا محافظت از این کفش‌های ظریف و زیبا، به کار می‌رفت. کفش‌های زنانه چوبی پاشنه بلند که از ترکیه به ایتالیا رفته بود، مورد استفاده بانوان فرانسوی نیز قرار گرفت.

طول پنجه کفش اشراف می‌توانست تا شصت سانتی متر، نجبا تا سی سانتی متر و مردان عادی تا پانزده سانتی متر درازا داشته باشد. (تصاویر 8 و 9 و 10)

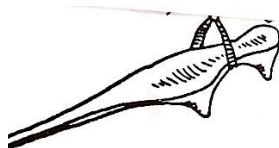
کفش (سده سیزدهم)

تصویر 8

کفش و کفش چوبی
(سده پانزدهم)

تصویر 9

کفش چوبی محافظ کفش
(سده پانزدهم)

تصویر 10

سر پوش ها:

1- موهای سر خود را جمع می کردند در حالی که فرق سر از وسط باز می گردید سپس از کلاهی بدون لبه شبیه تاج که از جنس کتان سفید رنگ بود استفاده می کردند این کلاه از روی مو بند و چانه پوش بر روی سر گذاشته می شد. (تصویر 12)

تصاویر 11

2- تزنینی ترین نوع پوشش سر که سربندی بود مشبک بافته شده از الیاف زر، از بقایای عهد بیزانس بود و در سده ی چهاردهم عرضه گردید و تا نیمه قرن پانزدهم در شکل های مختلف بر جای ماند. در این دوره با سربند مشبک و آهنین موها را کاملاً می پوشاندند که در حقیقت تحت تاثیر شدید آیین مسیحیت این کار را انجام می دادند. حتی موهای ریز پشت گردن خود را نیز می تراشیدند و ابروان خود را نازک می کردند و سپس از این ویمپل ها استفاده می نمودند. (تصاویر 12 و 13 و 14)

تصاویر 12 و 13 و 14

3- در سده ی پانزدهم، سرپوشی عمامه ای شکل نیز مورد استفاده قرار گرفت، که موها را می پوشاند، و تشکیل شده بود از عمامه ای تو پر، که گاه به شکل قلب ساخته می شد و روی ویمل بر سر می گذاردند. این سر پوش تا یک سده بعد باب روز بود، و به اشکال گوناگون و در اندازه های مختلف ساخته می شد. روی آن یک تور به صورت آزاد می انداختند، و یا حاشیه ی آن را با سیم می بستند، رفته رفته، این سر پوش ها چنان شکل نامعقولی یافتند که حکومت ناگزیر شد قوانینی برای رعایت اندازه ی آن متناسب با موقعیت اجتماعی کنندگان، وضع کند. (تصویر 15)

تصویر 15

مردان کلاه های گوناگونی چون باشلق، چاپرن، نمدی مخروطی و لبه دار، و یا بی لبه بر سر می گذاشتند. (ویل کاکس: 1372، 75 تا 79) (تصاویر 16 و 17)

تصاویر 16 و 17

از دیگر جزئیات پوشاک فرانسوی های عصر گوتیک می توان به، 1-پشم اسکاتلندی که پر مصرف ترین پارچه بود. 2- مخمل بیشترین محبوبیت را دارا بود که اصالتا برای روم شرقی می باشد. 3-پارچه های قالی نما و پر گل محبوبیت یافت. 4-استفاده از پوست سمور سفید باب گردید. 5-وضع قانون باشلق با اندازه مشخص لیری پایپ، اشاره کرد.(جلیل: 1398، 29)

گوتیک انگلستان:

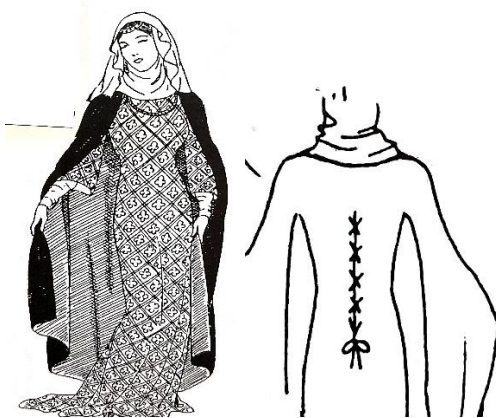
در انگلستان مردان و بانوان انگلیسی زیر پوشی لطیف (شرت که منشاء شمیز یا کمیز است) در زیر لباس، بلیاد به عنوان لباس رو (که منشاء آن بلوز و برای مردان و بانوان تنها تفاوتشان در قد آن ها بود) و از یک پالا یا شنل استفاده می کردند. هنر بافندگی و برودری دوزی بانوان انگلیسی حرف عام و خاص این دوران است. پاپوش مردان پوتین کوتاه چرمی و پاپوش بانوان کفش نرم پارچه ای بود.

سرپوش مردان، کلاه ساده، و بانوان از یک روسری کتان (که منشاء از دین مسیحیت دارد) یا ((هدریل)) به همراه تاج استفاده می کردند. (تصویر 1)

تصویر 1

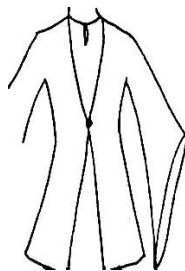
در قرن یازدهم نخستین طرح برای شاهزادگان در عرصه ویلیام دوم که پیراهنی درز دار در پشت بود که با دکمه بسته می شد، عرضه گردید. روسری بانوان جای خود را به ویمپل داد و چندی بعد چانه بند به همراه کلاه کوچک همراه ویمپل عرضه شد. پارچه های نقش دار لوزی، ماه و ستاره محبوبیت بالایی یافت. (جلیل: 1398، 29 تا 30) (تصاویر 2 و 3)

تصاویر 2 و 3

جالب است بدانیم که مرد و زن کمر بند چرمی قلاب دار به کمر می بستند و دنباله ی طویل آن را در جلو رها می کردند. در دوران سلطنت هنری دوم، مقیاس اندازه گیری یارد شد و یک یارد برابر بود با طول بازوی پادشاه. در این دوران مردان یقه ی پیراهن خود را با دکمه ی طلا می بستند. (ویل کاکس: 1372، 87)

در شروع قرن دوازدهم پوشش سورکت عامیت یافت و ((پلیس)) که کتی گشاد با آستین فراخ بود و با یک دکمه بسته می شد به پوشاک بانوان اضافه گردید. (تصویر 4)

تصویر 4

در شروع قرن سیزدهم نقش سورکت کمرنگ شد و کت هاردی که پوششی بود تنگ و کوتاه همراه یک کمر بند جواهر نشان و جوراب شلواری، عرضه شد. (جلیل: 1398، 29 تا 30)

در شروع قرن چهاردهم ((هوپ لند)) وارد سرزمین های جنوب اروپا شد و مورد پذیرش استفاده ی مردان و زنان قرار گرفت. هوپ لند، کت بلند و فراخی بود با آستر و تزئینهایی از خز، که روی آن کمر بندی بسته می شد. مردان جوان نوع کوتاه آنرا می پوشیدند. این کت ها اغلب از پارچه های بسیار مرغوب تهیه، و روی آن برودری دوزیهای زیبایی می شد. در این دوران حاشیه ی اغلب لباس ها کنگره دار بود. (ویل کاکس: 1372، 88) (تصویر 5)

تصویر 5

در قرن پانزدهم دگرگونی های ناچیز در پوشاک بانوان رخ داد. سورکت نقش پر رنگ تری گرفت، آنان لباس بلندی با آستین چسبان و یقه ی بلند در زیر، پیراهنی کوتاه با آستین فراخ و دامنی پرچین بر رو و بر روی این دو پیراهن سورکت همراه ویمپل می پوشیدند. (جلیل: 1398، 31) (تصویر 6)

تصویر 6

سرپوش ها:

پیشتر در باب بعضی از سرپوش بانوان توضیحاتی ارائه گردید. در این دوره همچنین موها را از وسط باز می کردند و به صورت دو رشته گیسو می بافتند، و اغلب برای آنکه بلندتر جلوه کند، موی مصنوعی به آن می افزودند. پایین گیسو را با روبان می بستند.

روسی تبدیل به ویمپل، از پارچه ی سفید یا رنگی مرغوب شد و توسط یک حلقه ی فلزی روی سر، ثابت قرار می گرفت. چندی بعد، چانه بند همراه کلاه کوچک بی لبه ای که از پارچه ی سفید آهار زده تهیه می شد، عرضه گردید. (تصویر 7) این کلاه کوچک گاهی بدون کلگی بود، و دنباله ی ویمپل از درون آن بیرون می آمد. (اشاره به تصویر شماره 1)

تصویر 7

بانوان موهایشان را به صورت گیسو می بافتند و روی گوشها می پیچیدند. (تصویر 8)

تصویر 8

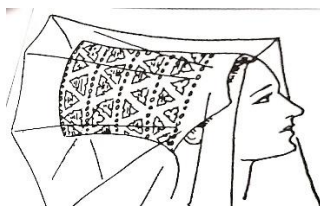
بعد ها ویمپل جای خود را به سربندهایی از تور طلایی با دانه هایی از جواهر داد، که به سربند مشبک یا سربند زرین شهرت یافت.

آن مقدار موی کوتاهی که از پشت سر و از پایین سربند بیرون می ماند، کاملاً تراشیده می شد. در این دوران ابروها را نیز می تراشیدند و گونه هایشان را سرخاب می مالیدند. (تصاویر 9)

تصویر 9

کلاه های مناره ای از دیگر کلاه های باب در این دوره بود. (تصویر 10)

تصویر 10

سر پوش مردان:

در اواخر سده ی سیزدهم ((لیری پایپ)) یا باشلق دنباله دار متداول گردید. در سده ی چهاردهم، مردان عمامه ای که دنباله ی درازی داشت، بر سر می گذاشتند. این دنباله را یا بدور گردن می پیچیدند و یا آزاد در پشت سر رها می ساختند.

در اواخر همین سده لیری پایپ، بخشی از عمامه شد و شکلی شبیه به ((تاج خروس)) پیدا کرد، که معمولاً مردان خوش گذران و متظاهر آن را بر سر می گذاشتند. این ((تاج خروس)) در طول زمان کوچکتر شد، تا امروز که خود را در شکل کلاه کالسکه رانان، نشان می دهد.

عرقچین، کلاه نمدی با کلگی بلند و لبه ی تا خورده باریک، همچنان باب روز بود. (تصویر 11)

تصویر 11

در سده ی پانزدهم، مردان انگلیسی پذیرای راندلت که تغییر یافته عمامه چاپرن بود، شدند. (تصویر 12)

تصویر 12

در باب کفش ها همان کفشهای گوتیک فرانسو مورد استفاده قرار می گرفته است. کفش های چرمی نوک تیز و چوبی.

گوتیک فلاندرز و آلمان:

از سال 900 مردم سرزمین فلاندرز به عنوان بافندگی ماهر شهرت یافتند، شهر آراس از قرن چهاردهم مرکز اصلی بافت پارچه های قالی نما در اروپا شد. همچنین چرم هایی نقش دار عرضه کردند که با چرم های اسپانیایی رقابت می کرد. پارچه ایی نیز از پشم انگلیسی یا اسکاتلندی می بافتند و با اشیاء تجملی کشور های خاور زمین مبادله می کردند.

در سده ی سیزدهم، پیراهن مردان تا مچ پا و پیراهن بانوان تا روی زمین کشیده می شد. (تصاویر 1 و 2 و 3 و 4)

تصاویر 1 و 2

تصاویر 3 و 4

در 1300، همان تغییراتی که در لباس مردم سرزمین های همسایه رخ داده بود به تدریج در پوشاک این سرزمین ها نیز ظاهر شد. پیراهن بانوان تبدیل به پیراهن قالب اندام، با آستین هایی بلند و راسته و یقه ای ساده، و همراه با یک زیر پوش، کامل شد که به طرح آلمانی معروف گردید، زیرا روی کرست پوشیده می شد. (تصویر 5)

پیراهن مردان تبدیل به ((پور پوران))؛ کت کوتاه پنبه دوزی شده ای گردید، که در جلو یا پشت به وسیله ی بند و مادگی بسته می شد. با این کت جوراب شلواری چسبان می پوشیدند. پور پوران بی آستین مخصوص پوشیدن زیر کت اصلی بود. پیراهن با پیلی های خیلی منظم، که بعدها در سرار اروپا رواج یافت، منشاء فلاندري داشت. (تصویر 6)

تصویر 5

تصویر 6

به سبب سرمای هوای این منطقه، پارچه های ضخیم و راحت که اغلب نقش ها و طرح های گوناگون داشت، و افزون بر آن پارچه های ابریشم، مخمل، زربفت و طلایی و نیز پشمیهای زیبای فلاندري تولید می شد. فلاندريها در بافت پارچه های کتانی بسیار ماهر بودند، و پارچه های بسیار نازک، چون ململ، تور و گاز می بافتند که برای ساخت انواع پوشش کاربرد داشت.

آنها به رنگهای درخشان علاقه ی زیاد داشتند، و مانند بقیه ی مردم آن دوران، لباس های چند رنگ (هر قسمت لباس به یک رنگ) می پوشیدند و پوشاکشان را با حاشیه های کنگره دار تزئین می کردند.

مشخصه ی لباس های قرن پانزدهم صاف و تخت جلوه دادن پشت اندام و برجسته نشان دادن جلو بود که این منظور را با قرار دادن کوسنی در ناحیه ی شکم عملی می ساختند. (ویل کاکس: 1372، 93 تا 95) (تصویر 7)

تصویر 7

رنسانس:

رنسانس ایتالیا:

از اوایل قرن پانزدهم میلادی، فلورانس بصورت مرکز تجدید حیات هنرهای باستانی و بخصوص هنر روم باستان در آمد. منتهی نه بصورت تقلید صرف بلکه به شکل اقتباس توأم با نوآوری.

انقلاب فرهنگی و هنری برخاسته از فلورانس بزودی بر دیگر شهر های ایتالیا نیز اثر گذاشت و این تاثیر به لباس های مردمان نیز راه یافت.

نکته قابل تامل اینکه ایتالیایی ها بصورت صد در صد پوشاک عصر گوتیک را نپذیرفتند و بخصوص از شکل ظاهری لباس های سبک گوتیک استفاده نکردند.

پوشاک مردان:

در اوایل دوره رنسانس پوشاک مردان شامل؛ شلوار تنگ و چسبان با یل کوتاه یا جامه ای بلند تا قوزک پا بود. (تصاویر 1 و 2)

شلوار را نیز گاهی مانند دو لنگه جوراب گشاد از چرم لطیف و یا پارچه درست می کردند که توسط کمربندی در ناحیه کمر بسته می شد و به هنگام کار، کمر را باز کرده، جوراب را از بالا تازده و ساقه آن را لوله می کردند. (ران پا) (تصویر 3)

یا آنکه قسمت بالای شلوار را عریض تر گرفته و قسمت پایین آن را مانند جوراب و بصورت چسبان می دوختند. (تصویر 4)

تصاویر 1 و 2

تصاویر 3 و 4

در این دوره پوشاک مردان بلوزی بود آستین دار و بدون یقه که بلندی آن تا حدود ران می رسید و در طرفین دارای چاک بود. آستین های این بلوز در قسمت زیر دست حالتی تور بافت داشت. در این دوره لباس های خیلی بلند فقط مورد استفاده ی مردان پیر قرار می گرفت.

پوشاک بانوان:

پوشاک بانوان در این دوره بلند و دنباله دار بود و در زیر سینه توسط کمر بند بسته می شد. یقه باز نداشت و لبه ی دامن دالبر می شد.

در ربع آخر قرن پانزدهم میلادی از پارچه های توری در دوخت لباس های زنانه استفاده می شد و بالاتنه ی لباس در ناحیه ی سینه و زیر سینه و حدود شانه ها از جنس پارچه ی توری بود و اگر چه بانوان مسن هنوز جامه های گشاد و بلند دنباله دار می پوشیدند بانوان جوان به تبعیت از مردان طول لباس خود را کاهش داده و معمولاً لباس هایی بر تن می کردند که بالاتنه ی آن بلوزی بود بر روی دامن که بر روی باسن چین خورده و پف دار می ایستاد. (تصویر 5 و 6)

اگر چه استفاده از این دامن ها عمر چندانی نداشت اما مقدمه ای برای از بین رفتن لباس های بلند و دنباله دار و پیدایش لباس هایی که امروزه به عنوان کت و دامن یا بلوز و دامن از آنها یاد می کنیم شد.

بعد از رواج لباس جدید، کماکان پوشاک بانوان از دو بخش زیر و رو تشکیل می شد که چون لباس زیر در معرض دید بود پارچه ی آن همانند پارچه ی لباس رویی از منسوجات خوش نقش و رنگ انتخاب می گردید. از آنجایی بالا گرفتن دامن های اهار دار کاری مشکل بود اغلب بانوان ترجیح می دادند قسمت جلو دامنشان از کمر تا لبه ی دامن دارای یک چاک عمودی باشد تا لباس زیر بخوبی دیده شود.

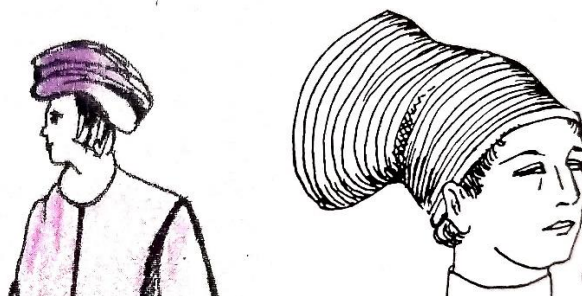
تصویر 5 و 6

پاپوش ها:

مردان ایتالیا هرگز از کفش های نوک تیز و اغراق آمیز عصر گوتیک پیروی نکردند.

سر پوش ها:

در این دوره کلاه های گلدانی که به ((تاج بلند)) معروف بود مورد استفاده مردان قرار می گرفت. (تصویر 7) در این دوره غالب افراد ترجیح می دادند کلاه های عمامه ای شکل بر سر بگذارند. (تصویر 8)

تصاویر 7 و 8

در اواخر قرن پانزدهم میلادی استفاده از روسری در انحصار بانوان مسن قرار گرفت و بانوان جوان دیگر موی خود را نمی پوشانند، (اشاره به تصویر 6) بلکه آنها را با تور یا رشته های مروارید آرایش می دادند. (تصویر 9)

تاج مروارید نشان.
(اواخر سده پانزدهم)

آرایش مو.
(اواخر سده پانزدهم)

پایون وال ابریشمی و مروارید.
(اواخر سده شانزدهم)

تصویر 9

بطور خلاصه می توان مختصات زیر را برای لباس عصر رنسانس د ایتالیا نام برد:

- 1- مردان علاوه بر استفاده از کلاه های تخت عصر گوتیک از یک نوع کلاه گلدانی شکل نیز استفاده می کردند ولی بیشتر کلاه های عمامه ای بر سر می گذاشتند.
- 2- پوشاک بانوان در ائیل این عص بلند و دنباله دار بود ولی در اواخر قرن فقط بانوان مسن از این لباس استفاده می کردند و جوانتر ها لباسی شبیه به کت و دامن یا بلوز و دامن های فعلی می پوشیدند.
- 3- در اوایل دوره بانوان کلاه های کوچکی بر سر می گذاشتند یا موهای سرشان را به طرف عقب برده و بر روی آن روسری می بستند. ولی تدریجا روسری را کنار نهاده و موهایشان را با مروارید یا نوارهای رنگین تزئین می نمودند.
- 4- استفاده از لباس های چند رنگ که خاص عصر گوتیک بود دوباره رواج یافت. سرخابی- توناژهایی از رنگ آبی- قرمز- زرد- سبز- قهوه ای- صورتی.

(باوری: 1374، 23 و 24)

رنسانس آلمان:

یکی از مشخصه های عصر رنسانس، نسبت به عصر گوتیک آن است که در عصر گوتیک با استفاده از خطوط عمودی کوشش می شد تا طول قامت انسان به نحو اغراق آمیزی بلندتر از حد طبیعی نمایش داده شود. حال آنکه در عصر رنسانس به موازات تغییراتی که در سایر اشکال هنر به وجود آمد و طی آن خطوط افقی جانشین خطوط عمودی گردید، طراحان لباس نیز اصل را بر عریض تر نشان دادن اندام انسان ها گذاشتند و ایجاد شکاف های متعدد و بعد ها ایجاد رخنه و شکاف بر روی لباس همین هدف را تعقیب می کرد و اگر به تصاویری که از پوشاک مردان عصر رنسانس موجود است نگاه کنیم میبینیم مهمترین پوشاک آنان لباسی کوتاه با آستر پوست و آستین های آویخته بوده که یقه ای عریض و پهن داشته و همین امر در چهار شانه نشان دادن پوشنده تاثیر بسزایی داشته است.

و همین پوشاک بود که بعدها جانشین خرقة های مردانه گشت و حتی امروزه به عنوان پالتو یا بالاپوش مورد استفاده ی مردان قرار می گیرد با این تفاوت که امروزه طول دامن آن کمی بلند تر است. (تصویر 1)

تصویر 1

در اوایل عصر رنسانس، بیشتر لباس های چند رنگ قرون میانه و خصوصا پارچه های نقش داری که در ایتالیا تهیه می شد مورد استفاده ی مردم آلمان قرار می گرفت و شکل کلی پوشاک آنان به این صورت بود که از لباس دولا، با دو رنگ مختلف استفاده می کردند. به این ترتیب که در لباس رویی چاک هایی ایجاد می نمودند تا از شکاف آن لباس زیرین قابل رویت باشد. حتی مردان نیز از این شیوه تبعیت می نمودند و روی شلوار تنگ جوراب مانند، روی پل و نیم تنه (بخصوص روی قسمت هایی از پوشاک که تنگ و چسبان بود) شکاف هایی تعبیه می کردند و تدریجا این نوع ایجاد چاک که در اصل ((مدل سویسی)) بشمار می رفت به تمام تکه های پوشاک و حتی کفش و کلاه هم راه یافت و در مواردی پارچه های شلوار و آستین های لباس نیز به گونه ای دوخته می شد تا پارچه ی آستری آن دیده شود. (تصاویر 2 و 3)

تصاویر 2 و 3

ایجاد چاک روی لباس و ظاهر ساختن آستر از شکاف آن بقدری در آلمان معمول شد که خیاطان و طراحان مد شروع به دوخت و طراحی لباس هایی نمودند که در قسمت های مختلف دارای چاک بود و به موازات این کار شروع به ایجاد زبانه هایی بر روی لباس نمودند که با استفاده از نگاره های تزئینی آن عصر بوسیله ی آرایه های طوماری تزئین می گردید و در نتیجه، چون چاک هر زبانه از داخل دیگری عبور می نمود لباس حالتی مشبک و توری مانند بخود می گرفت.

آلمانی ها بقدر در این شیوه اغراق کردند که افزایش چاک های بیشتر برای خیاطان بصورت کاری دشوار و حتی غیر ممکن در آمد و به این جهت، شروع به ایجاد سوراخ هایی در لباس نمودند و روش کارشان نیز به این صورت بود که

با کمک اتوی داغ با میله های فلزی گذاخته سوراخ هایی به اشکال مختلف بر روی پارچه بوجود می آوردند تا پارچه ی آستری (معمولا از جنس ابریشم با رنگهای درخشان بود) از میان آنها دیده می شد.

پوشاک مردان:

در این دوره، همراه با پوشش مورد بحث که پیشتر در مورد آن سخن رانیدیم؛ پیراهنی با دامن گشاد و چین دار که طول آن تا حد.ود زانو می رسید مورد استفاده مردان قرار می گرفت و جلوی پیراهن گاه انقدر باز بود که پل به خوبی از زیر آن دیده می شد. (مراجعه به تصویر شماره ی 1)

یقه این نوع لباس در اوایل دوره بسیار باز بود ولی تدریجا یقه های بسته که فقط اطراف طوق گردن را فرا می گرفت مورد توجه واقع شد و بعد از این تحول در شکل شلوارهای تنگ و جوراب مانند نیز تحولاتی ایجاد گردید؛ به این ترتیب که تکه های گشاد و پفدار به قسمت بالای شلوار اضافه و با نوارهایی تزئین می گردید و نحوه ی استفاده از نوارها نیز چنین بود که آنها را با فواصل معین طوری می دوختند که در بینشان شکافی وجود داشته باشد و آستر مانند زبانه ای از داخل آنها دیده شود.

این نوع شلوارها که علاوه بر ناحیه ی کمر، در فاصله ی بین باسن تا زانوها حالتی پف دار داشت، مورد توجه سربازان نیز قرار گرفت و علیرغم مخالفت طبقات مختلف با این نوع شلوار، جوانان استقبال فوق العاده ای از آن نمودند. (مراجعه به تصویر شماره ی 1)

پوشاک بانوان:

پوشاک بانوان نیز همراه پوشاک مردان سیری تکاملی داشت، به طوری که در ابتدای قرن تنه ی لباس بانوان دارای یقه ی باز و چهار گوش بود و قسمت باز (دکله) آن تا حدود شانه با شنلی کوتاه پوشیده می شد. اما بتدریج از باز بودن یقه کاسته شد و به صورتی درآمد که حالتی آهاردار و ایستاده داشت و فقط طوق گردن را فرا می گرفت و در ناحیه ی زیر چانه دارای یک ردیف چین و دقیقا شبیه یقه لباس های مردانه بود. (تصویر 4)

پارچه ی لباس بانوان معمولا از جنس ابریشم انتخاب می شد که حالتی مواج داشت. این لباس ها بسیار گشاد انتخاب می گردید.

دامن بانوان اغلب دارای پیلی بود و در صورت نداشتن پیلی روی آن پیش بندی پیلی دار بسته می شد. آستین این پیراهن ها اگر چه در ابتدا گشاد و عریض بود اما بتدریج از عرض آنها کاسته شد و تنگ گردید که بعد این تغییر تا مدتی قسمت بالای بازوها برش افقی داشت ولی بعدها آستین به فرم قیف درآمد. (تصویر 5)

تصویر 4

تصویر 5

سرپوش ها:

کلاه های مورد پسند در این دوره حالتی پهن و مسطح داشت که به صورت کج و یک بر روی سر قرار می گرفت.
(تصاویر 6 و 7)

تصاویر 6 و 7

کلاه بانوان آلمانی در عصر رنسانس، همانند کلاه مردان حالتی مسطح و تقریباً شبیه کلاه فعلی راهبه ها را داشت (اشاره به کلاه بانوی موجود در تصویر شماره 5) (تصویر 8) و در عین حال بانوان گاه کلاهی بر سر می گذاشتند که از مروارید تهیه می شد و موها را در زیر خود می پوشانند. (تصویر 9)

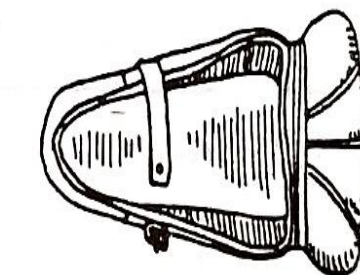
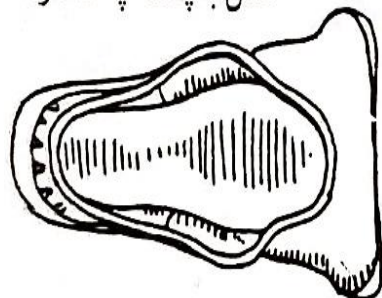

تصاویر 8 و 9

پاپوش ها:

در این دوره نوک تیز کفش های عصر کوتیک از بین می رود و پنجه کفش کاملا حالتی پهن می یابد. (تصوی 10)

کفش با پاشنه چاک دار.

کفش با بند و قلاب.

به طور خلاصه پوشاک عصر رنسانس آلمان به شرح زیر می باشد:

- 1- در سبک آلمانی استفاده از خطوط عمودی که از مختصات سبک گوتیک بود جای خود را به چاک ها ، سوراخ ها و پیلی هایی داد که باعث عریض تر شدن اندام می شد.
 - 2- در این سبک از تیزی پنجه کفش ها کاسته شد.
 - 3- لباس های مردانه عبارت از شلواری تنگ با پفی در بخش ران شلوار و عمدتا کلاه هایی پهن بر سر می گذاشتند.
 - 4- بانوان دامن های چین دار و گشاد همراه با کفش پنجه پهن و کلاه تخت مورد استفاده قرار می دادند.
 - 5- مهمترین مشخصه سبک رنسانس آلمان، استفاده از پارچه به مترای زیاد همراه با بهره گیری از رنگ های مختلف بود که به لباس حالتی راحت و با وقار می داد.
- رنگ های مورد استفاده غالباً؛ زرد، قهوه ای، صورتی، بنفش، تناژهایی از آبی، کرم و سبز بود.

(پاور: 1374، 30 تا 32)

رنسانس اسپانیا:

در سالهای حدود نیمه ی قرن شانزدهم میلادی، اسپانیا رهبری مد و پوشاک را در جهان عهده دار شد. در این سالها نمونه های پوشاک اسپانیایی که به شدت تحت تاثیر اشکال هندسی قرار گرفت و به گونه ای کروی شکل، اندام را احاطه و بر آن دایره ها و مخروطات اضافه می نمود، بسیار مورد توجه واقع شد. این نوع لباس نه تنها فرم طبیعی اندام را پنهان می نمود بلکه تاکید بر قسمتهای مختلف اندام چون شانه و باسن داشت.

در پوشاک اسپانیایی، بدن به عنوان یک جسم فاقد حرکت در نظر گرفته می شد که بر آن پوششی از تزئینات غنی قرار می گرفت و هنر خیاطی نیز این امکان را می یافت تا مهمترین ((اجرا)) و در واقع شاهکار خود را به نمایش گذارد بگونه ای که در حقیقت پوشاک حالت جعبه ای را می یافت که در داخل آن فرم بدن جا سازی شده و محیط خارجی آن کاملاً با محیط داخلی آن متفاوت بود. افزون بر آن ثروتی که توسط اسپانیایی ها در آمریکا و هند و چین بدست می آمد، زینت بخش پوشاک می شد و از این رو پوشندگان لباس سر تا پایشان با طلا، مروارید و سنگهای گرانبها آراسته می گردید.

برای بهتر نمایش دادن زیور آلات و جواهر های گرانبها، اسپانیایی ها از پارچه های مخمل و ابریشم سیاه رنگ به عنوان زمینه استفاده می نمودند. (تصویر 1)

تصویر 1

پوشاک مردان:

در این دوره مردان اسپانیایی، از یل استفاده می کردند که یقه ی آن حالتی کاملاً چسبان داشت و به مدل یقه های آهار دار دوخته می شد که از زیر آن یقه ی بلوز بصورت یک چین باریک از تور در حدود چانه به چشم می خورد. (تصویر 2)

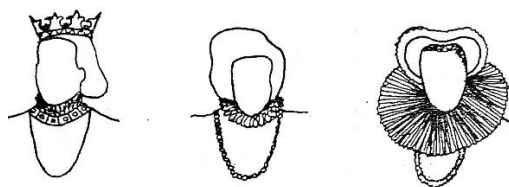
تصویر 2

بکار بردن یقه های ظریف توری چین دار و همچنین سر دست تور که بطور یکدست از جنس یقه انتخاب می شد از جمله ویژگی های پوشاک اسپانیایی بشمار می رفت. (تصویر 3)

تصویر 3

بتدریج بقیه ها عریض تر و پرچین تر شد تا به حداکثر اندازه خود رسید و بنام ((سنگ آسیاب)) نامیده می شد. (تصویر 4)

تصویر 4

نکته دیگر اینکه در دوران مد های اسپانیایی لب دامن (بر خلاف دوره های قبل که دامن ها چین دار و لب آنها مانند ((کدوی قلیانی)) دالبر دار و اهار دار بود) کاملاً صاف و فاقد دالبر دوخته می شد. (تصویر 5)

تصویر 5

با اقتباس پوشاک اسپانیایی در انگلستان و فرانسه، در یل هایی که مردان اسپانیایی بر تن می کردند تغییراتی داده شد. به این نحو که جلوی یل های مذکور در روی شکم به صورت سه گوش و زاویه دار در آمد که استفاده از این مدل یل تا قرون متمادی و حتی عصر جدید نیز معمول و مرسوم بود. (تصویر 6)

تصویر 6

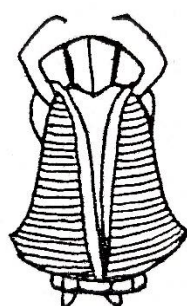
پوشاک بانوان:

پوشاک بانوان نیز به تبعیت از مد پوشاک مردان، در استفاده و بکار گیری از لایی و ایجاد ضخامت بیشتر اغراق می کردند بنحوی که در قسمت باسن دامن‌ها بسیار گشاد و آهار دار در نظر گرفته می شد و سر شانه ها به مراتب عریض تر از اندازه عادی نشان داده می شد.

همراه با ترویج پوشاک اسپانیایی دو نوع لباس زیر جدید نیز بمنصه ی ظهور رسید:

1- کرسست که در ابتدا از پارچه های محکم بافت و آهار دار درست می شد و تدریجا نوار و مفتول فلزی برای ساختن آن بکار برده می شد. کرسست را به آستر لباس متصل می نمودند و توسط آن و نیز لایی و پنبه اندام بانوان را در قسمت بالاتنه کاملاً صاف و بدون برجستگی جلوه داده و برآمدگی سینه را بکلی از بین می بردند.

2- دامن های فنری یا ((پاچین پفی)) که در ابتدا این پاچین ها از پارچه فوتر (نمدی) تهیه می شد اما بتدریج مفتول های فلزی حلقه ای شکل برای ساختن آن بکار گرفته شد و دامن فنری به فرم یک مخروط که راس آن خط کمر بود، تهیه می گردید که در واقع استفاده از دامن فنری تنها به منظور زیر دامنی بود تا دامن رو، فرم و حالت زیر دامنی را مانند یک مخروط بدست آورد. (تصویر 7)

تصویر 7

دامن رو دارای یک چاک به فرم مثلث در وسط جلو بود، بگونه ای که دامن زیر از شکاف آن مشاهده گردد. در این دوران بانوان نیز مانند مردان از یقه های چین دار توری که تا حدود چانه را فرا می گرفت و نیز سر دست های توری در تزئین لباس استفاده می نمودند. (تصویر 8)

تصویر 8

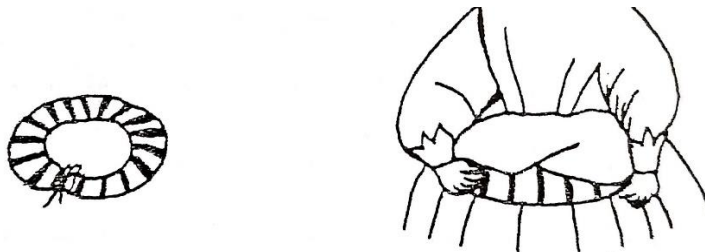
تدریجا بقیه لباس بانوان نیز عریض تر و پرچین تر شد و همانطور که پیشتر عنوان گردید بنام بقیه های ((سنگ آسیابی)) معروف گردید. (تصویر 9)

تصویر 9

مدهای پوشاک بانوان اسپانیایی (همانند البسه ی مردانه) بویژه در کشورهای انگلستان و فرانسه مورد اقتباس قرار می گرفت با این تفاوت که در ممالک فوق الذکر رنگها در زمینه ی روشن تر و درخشان بکار برده می شد. همچنین به زیر دامنی های فنر دار آنقدر آستر و لایی افزوده می شد که دامن در حدود باسن کاملاً دور از بدن قرار می گرفت. (مراجعه شود به تصویر شماره 8)

به این ترتیب شکل مخروطی زیر دامنی فنر دار تغییر پیدا کرد و مانند طبل بنظر می آمد. (تصویر 10)

تصویر 10

لازم به توضیح است که همراه با تغییر تدریجی در دامن و بگونه ای که در تصاویر مشهود است بقیه های چین دار ایستاده از حالت آهاری در آمده و روی لباس می ریخته و طوق بقیه ی لباس نیز باز بوده و به دورادور آن نیز یک بقیه ی توری آهار دار متصل می گردیده است. در آغاز آهار بقیه رنگ طبیعی آبی رنگی را روی پارچه ایجاد می کرد ولی بتدریج و در حدود سال 1617 آهار زرد زعفرانی رنگ بکار برده می شد. تا این زمان علاقه ی مفرطی در پوشیدن بالاتنه های بلند با نوک تیز در جلو لباس بانوان دیده می شد همچنین استفاده از دامن هایی که در قسمت باسن دارای گشادی بسیار بوده و در زیر محل اصلی باسن واقع می گردیده سخت مورد توجه بود ولی در اواخر این عصر پوشاک اسپانیایی محل بستن کمر بند در بانوان و مردان بطرف بالا کشیده شد و بهمان نسبت نیز گشادی دامن بطرف بالا آمده و چین دامن ها بصورت دراپه لغزان در آمد. (تصویر 11)

تصویر 11

در مجموع می توان گفت طرح های آخری لباس در دوره ی پوشاک اسپانیایی در تمام طول دوره ی باروک جزو پوشاک عمده و برجسته ی آن عصر بشمار می رفت. (یاوری: 1374، 37 تا 39)

فرانسه عصر رنسانس (شارل هشتم _ لویی دوازدهم):

رنسانس فرانسه در دوران این دو حکومت، و در زمان فرانسوای اول به اوج شکوفایی خود رسید، در حالی که صد سال از پدید آمدن رنسانس ایتالیا می گذشت. شیوه های لباس فرانسوی در قرن شانزدهم ملهم از طرح های ونیزی قرن پانزدهم بود؛ گرچه زیبایی و آراستگی آنان را نداشت، ولی مانند آنان با ابریشم و ساتن ضخیم، مخمل، برودریدوزیهای جواهرنشان نوار فلزی، روبان و پوست های گرانبها تهیه می شد.

پوشاک مردان:

مردان جوراب شلواری چسبان، پور پوران یا دابلت، با یقه ی باز (اغلب به شکل چهار گوش) و زیر پیراهنی از پارچه ی نازک بر تن می کردند. جوراب ها اغلب چند رنگ، و از جنس ابریشم یا پارچه هایی از الیاف طلا، اپلیکه (تکه دوزی) یا مخمل و یا قیطان دوزی بودند. (تصویر 1)

«پورپوران» سرخ یا
برودی دوزیهای آبی،
آستینهای
زرد،
پیشینه و آستر
آستینها از پارچه لطیف
سفید، کفش سیاه، کلاه
آبی با پرهای شترمرغ به

نگاهای سرخ و آبی،
مدال طلا یا نوار سیاه،
جوراب شلواری ابریشم،
سجید، کمر بند سیاه،
عنبر و منگوله طلایی
آویخته به رسیه آن،
وایل سده شانزدهم.

تصویر 1

دونوع شنل وجود داشت که هر دو فراخ و دارای حلقه آستین های گشاد بود. نوع بلند آن تا روی زمین می رسید، با آستینهای بلند کاذب و بزرگتر از اندازه ی طبیعی. غالباً بندی به جای کمر بند روی آن بسته می شد. نوع کوتاه آن تا زیر زانو بود. هر دو شنل یقه ای عریض داشت، و از پوست حیوانات برای آستر و آراستگی آن بهره گیری می شد. (تصویر 2)

تصویر 2

پوشاک بانوان:

شیوه ی بارز در لباس بانوان، وجود بالانتنه ای ظریف و باریک بود. اغلب با پوشیدن کمرستی تنگ از کتان، بالانتنه را نازک جلوه می دادند، این طرح بسیار شبیه به لباس بانوان ایتالیایی بود. با این تفاوت که نوع ایتالیایی آستینهایی بلند و نسبتاً باریک با پفهای کوچک که فاصله هایی مناسب از بالا تا مچ داشت ولی در نوع فرانسوی آستینها گشاد و پر چین بود که در قسمت مچ جمع و به سر آستین برگردان ختم می شد. (تصاویر 3 و 4)

تصاویر 3 و 4

یقه باز و اغلب به شکل چهار گوش بود. دامن لباس از کمر به پایین گشاد بود، و زیر آن دامنی دیگر از پارچه ای مرغوب که برودری دوزی و سنگ دوزی داشت، و رنگش متفاوت با رنگ پیراهن رویی بود پوشیده می شد. اغلب جلو دامن باز بود و دامن زیرین به خوبی نمایان می گردید. (تصویر 5) در زیر همه ی لباسها دامنی از متقال آهار خورده که روکشی از تافته داشت، پوشیده می شد. دیگر وسایلی که برای تزئین دامن و پیراهن بکار می رفت عبارت بود از نوارهای عریض پوست، مخمل و برودری دوزی. آستینهای گشاد بعضی از پیراهن ها باعث می شد که آسترشان که از مخمل یا خز بود، نمایان گردد.

بعدها آستین هایی با چند ردیف پف افقی عرضه شد که در قسمت حلقه ی آستین پف دار تر و هرچه به طرف مچ نزدیک تر می شد از پف آن کاسته می گردید.

گردنبندهای پر کار و زیبا، رشته های مروارید، آویز با صلیب های جواهر نشان آویخته به نوارهای مخمل سیاه، در این دوران کاربرد فراوان داشت. بندهای بلند جواهر نشان، که به انتهای آنها آئینه و تسبیح آویخته می شد، به کمر می بستند.

پیراهن ابریشمی با
زیر دامن مخملی
آستر دامن پیراهن
و آستینها از
زریفت، پیش سینه
و آستینهای زیرین
از پارچه نازک،
نوار مخمل
مروارید، دوزی،
گردنبند مروارید،
سروند سفید و
باشلق سیاه. اوایل
سده شانزدهم.

تصویر 5

بانوان اشرافی شنلی از پارچه ی مرغوب داشتند که به دور اندام خود می پیچیدند، و با قلاب، تسمه و زبانه یا سنجاق سینه، آن را در جلو گردن می بستند.

سرپوشها:

کلاه مردان بیشتر به شکل کلاه بره، با تاجی نرم جواهر دار و پر از تزئین بود که لبه های آن اشکالی گوناگون و متنوع داشت که به راحتی به سمت بالا تا می خورد. (تصاویر 6 و 7 و 8)

تصاویر 6 و 7 و 8

بانوان، به شیوه ی ایتالیایی موی خود را از میان سر باز، و در پشت گردن می بستند؛ و روی آن باشلقی که برگه هایی در کنار و پشت داشت بر سر می گذاشتند. برگه ی پشت کلاه ((فال)) و برگه های باریک کناره ههای کلاه ((لایپت)) نامیده می شد. محبوبترین نوع باشلق، مخمل سیاه برودری دوزی شده با آستر قرمز یا سفید بود. کلاهی کوچک نیز زیر باشلق بر سر می گذاشتند که از کتان نازک سفید و یا پارچه ی طلایی با چین های ریز در حاشیه بود. موها اغلب در کیسه ای ابریشمی پنهان می ماند. (تصاویر 9 و 10 و 11) (ویل کاکس: 1372، 112 تا 117)

تصاویر 9 و 10 و 11

مکتب باروک:

اصطلاح ((باروک)) برای اولین بار در سال 1800 میلادی برای اشاره به تزئینات اغراق آمیز و غریب ناشی از نقوش ابداع شد و علت ابداع واژه نیز آن بود که از اواسط قرن هفدهم میلادی ایتالیایی ها بنیانگذار سبکی شدند که دامنه ی نفوذ آن تا اروپای مرکزی و اروپای شمالی نیز رسید.

در این سبک که تا حدود اوایل قرن هجدهم نیز استمرار داشت تزئینات پیچ و تاب دار موسوم به ((دهلیزی)) جانشین خطوط منحنی و نرم عصر رنسانس شد و استفاده از این گونه تزئینات خشن و ضمناً قوی که معمولاً هم حالتی برجسته و حجیم داشت، علاوه بر تاثیری که روی معماری و نقاشی گذاشت، بر پوشاک عصر خود نیز بی تأثیر نبود.

در سالهای اولیه ی شکل گیری این سبک که بسیاری از محققان ((میکل آنژ)) را واضع آن دانسته اند، اروپائیان بی تفاوت از کنارش گذشتند و چون مد پوشاک اسپانیایی باعث بوجود آمدن دونوع پوشاک شده بود، تا مدت ها از پوشاک مد اسپانیایی استفاده می شد. به این نحو که در اسپانیا تأکید لباس بیشتر روی شانه ها و باسن بود و در خارج از اسپانیا اثری از کمرست یا زیر دامنی های فنر دار دیده نمی شد و بجای آن بیشتر از ژپیون (زیر دامنی) های متعدد استفاده می گردید که حجم مناسب و کافی را روی اندام ایجاد کند که در این صورت قسمت قابل رویت لباس به صورتی شبیه مانند در می آمد و خط کمر به طرف بالا کشیده می شد و دامن در زیر خط کمر گشادی بیشتری داشت و اندام را به طور محسوسی چاق تر نشان میداد. (تصویر 1)

تصویر 1

پوشاک مردان و بانوان:

یکی از مدل های رایج در این دوره در پوشش بانوان، دامن های فنر داری بود که بر اساس آن دامن رویی در ناحیه ی باسن جمع و چین داده می شد و یقه ی پیراهن ها معمولاً حالت توری آهار زده داشت بطوری که تمام شانه ها را می پوشاند. (مراجعه به تصویر 1)

نکته ی حائز اهمیت اینکه در این نوع لباس اگر چه طوق یقه بسیار باز بریده می شد، ولی توسط یقه ی برگردان جداگانه ای تزئین می شد و به این ترتیب یقه در عین حال که از برش بازی برخوردار بود سر و سینه ی فرد پوشنده را به خوبی پوشش می داد. آستین این نوع لباس معمولاً گشاد و با برگردانی از تور تزئین می شد و فرم کلی غالب آستین ها به این صورت بود که گشادی آستین توسط روبان هایی ابریشمین در حدود آرنج جمع می گردید و در نتیجه آستین به دو قسمت بادکنکی شکل تقسیم می شد و با اتصال روبانی (همچون روبان آستین تصویر 1) برش زیر سینه ی لباس حالت چشمگیر تری می یافت و گاهی نیز هر دو روی این روبانها با پاپیون هایی ظریف و هنرمندانه تزئین می شد. اما تدریجاً آستین ها کوتاه شد به طوری که قسمتی از ساعد را نمایان می ساخت.

لباس مردان نیز تدریجاً تغییر شکل داده و در فرم جدید، خط کمر به زیر سینه صعود کرد و قسمت بیرونی لباس به صورتی شبکه مانند در آمد.

در این نوع لباس، دامن نیم تنه دارای برش ترک بود و به حالت گشاد روی شلوار قرار می گرفت و روی خط کمر آن پاپیون هایی از جنس روبان دوخته می شد تا خط کمر و نیم تنه جالب تر جلوه نماید که گاه نیز برای تهیه ی روبان ها از الیاف فلزی استفاده می شد تا دوام بیشتری داشته باشد. زیرا این روبانها به کمر شلوار متصل و پس از پوشیدن آن از میان سوراخ های کوچک برودری دوزی شده ی نیم تنه در قسمت کمر خارج می گشت و آنگاه روی نیم تنه پاپیون می شد و کار نگهداری شلوار را انجام می داد. اما بعد ها که شلوار تغییر یافت و توسط بند به سطح داخلی نیم تنه متصل می شد، پاپیون در روی نیم تنه تنها جنبه ی تزئینی پیدا کرد. (تصویر 2)

تصویر 2

با گذشت زمان از آهار و پف شلوارهای مردانه کاسته گردید و شلوارها تنگ و باریک گشت و قسمت جلوی آن توسط دکمه برجسته ای باز و بسته می شد. قد این شلوار تا زیر زانو بود و به این ترتیب همراه با آن از نوعی پاپوش یا پوتین ساقه بلند که دارای مهمیز و پاشنه ی بلند بود استفاده می شد. (مراجعه به تصویر شماره 2)

این پوتین ها که در ابتدا شباهت تام و تمامی به چکمه های سوار کاری کنونی داشت تدریجاً ساقه اش کوتاه تر و گشاد تر شد و معمولاً هم ساقه ی جوراب بر روی آن برگردانده می شد تا حاشیه ی ظریف و تور دوزی شده ی آن دیده شود.

در طول جنگ های سی ساله (1618 تا 1648 میلادی) با وجودی که تصور می شد استفاده از تور به دلیل جنبه های تزئینی مغایر با روحیه ی سپاهی گری است، برای تهیه ی پوشاک سپاهیان از تور منتهای استفاده به عمل می آمد. از جمله برگردان چکمه ی سربازان، سر آستین ها، یقه و همچنین لبه ی شال تافته ای که سربازان به کمر می بستند با تور های دالبر دار تزئین می شد.

یقه ی لباس این دوره نرم، فاقد چین و پیلی بود. در واقع استفاده از یقه های ساده به جای یقه های چین دار سابق، ابتدا در مورد پوشاک آقایان مرسوم گردید و نحوه ی تغییر شکل یقه ی لباس های مردانه به این صورت بود که ابتدا آهار آن حذف گردید و یقه بخوبی روی شانه ها قرار می گرفت و به این ترتیب یقه چون حاشیه ای چین دار اطراف گردن را احاطه می کرد و پس از آن استفاده از یقه های عریض و خوابیده رواج یافت.

در اسپانیا یقه بصورت سه گوش در آمد که اطراف آن را حاشیه ی باریکی از تور زینت می داد. (مراجعه به تصاویر 1 و 2)

یقه ی طوری مردانه که در زیر چانه توسط بندهای باریکی بسته می شد روی یقه های ایستاده نیم تنه و یل قرار می گرفت که با توجه به تصاویر نقاشی شده ی بازمانده از این دوران می توان دریافت که سالمندان کماکان از لباس هایی با یقه هایی چین دار استفاده می کرده اند و استفاده از لباس های دارای یقه ی ساده و فاقد چین در انحصار جوانان بوده است.

بعد از سال 1633، استفاده از سر دست و یقه های کتانی سفید ساده و بدون تور هم در پوشاک بانوان و هم در پوشاک مردان معمول گردید. (تصویر 3)

تصویر 3

مهمترین وجه تمایز پوشاک بانوان از مردان در این عصر، خرقه ای کوتاه خاص مردان بود که گاه روی شانه انداخته می شد و گاه تمام اندام را می پوشاند.

در این شرایط مردان موهای خود را بلند نگهداشته و به دسته های کوچک تقسیم می کردند و انتهای هر دسته را با ریسمن می بستند و کلاه آنان دارای لبه ی عریضی بود و معمولاً از جنس فتر تهیه و با پر شتر مرغ تزئین می شد و به حالت یک بر (کلاه بره) روی سر قرار می گرفت و گاه همین نوع کلاه مورد استفاده ی بانوان قرار می گرفت.

در اوایل عصر باروک، بانوان به تبعیت از شیوه ی آرایش عصر رنسانس تا مدتها موی خود را به رنگ طلایی در می آوردند در حالی که بلندی موهایشان تا حدود شانه می رسید و غالباً آن را بصورت دو گیس بافته شده در قسمت جلوی بدن روی شانه می انداختند و از بندهای مروارید برای تزئین مو، دور گردن و دور کمر استفاده می کردند.

در اواسط سده ی هفدهم میلادی، سبک لباس باروک وقار و جلال بیشتری به خود گرفت و برای اولین بار (پس از اوایل عصر گوتیک) فرماندهی دنیای مد به عهده ی فرانسه گذاشته شد و کار مد بازی فرانسویان به جایی رسید که در اواخر قرن همه ماهه دو عروسک تمام قد که ملبس به آخرین طرح های پوشاک بود به همه ی پایتخت های دنیا فرستاده می شد تا الگویی برای تقلید بانوان و مردان مد پرست باشد و جالب توجه اینکه استفاده از این عروسک ها چنان جایی در دنیای مد باز کرده بود که حتی جنگ اسپانیا نیز نتوانست مانع ارسال آنها به مرکز ممالک مختلف و نمایش مدهای جدید شود.

در اواخر قرن هفدهم، یقه ی لباس های بانوان حالتی باز و به اصطلاح ((قایقی)) پیدا کرد که گاه بدون برگردان و گاه همراه با برگردان تور دوزی شده بود. (تصویر 4)

تصویر 4

همچنین لباس های این دوره سرشانه هایی افتاده و آستین هایی سه ربعی داشت و خط کمر آن در محل طبیعی قرار می گرفت و جلو بالاتنه ی لباس ها دارای برشی نوک تیز بود که راس آن روی دامن قرار می گرفت.

در دوره ی لوئی چهاردهم تغییرات مهمی در پوشاک مردان به وجود آمد. به این ترتیب که لباس های زیبا و شکیل سربازان خلاصه گشت و تمام توجه مردان به بلوز معطوف شدو تزئینات لباس منحصر به روبانهای ابریشمی رنگین گردید و پوتین های چرمی جای خود را به کفش های پایپون دار با نوک چهار گوش بلند داد.

در این عصر نیم تنه های مردانه که جلو باز و بدون دکمه بود، آنقدر کوتاه شد که طول آن فقط تا زیر سینه می رسید و آستین ها فقط تا ناحیه ی آرنج را می پوشاند و استفاده از جوراب منسوخ گردید ولی حاشیه ی توری ساقه ی آن تا مدتها بصورت بند جورابی عریض در زیر زانو مورد استفاده واقع می شد.

نیم شلوارهای مردانه در قسمت بالا بوسیله ی حلقه ی روبان تزئین می شد و ادامه ی روبانها بطور آویخته روی باسن قرار می گرفت.

در دوره ی مورد بحث استفاده از روبان برای تزئین لباس های مردانه در حد افراط مصرف می شد بطوری که برای یک دست لباس 140 متر روبان مورد استفاده قرار می گرفت.

در واقع باید گفت، نیم شلواره در این دوره فرم اصلی خود را از دست داده و به مدل گشاد و عریض تبدیل شد بطوری که در نگاه اول دامنی کوتاه را مجسم می نمود. (تصویر 5)

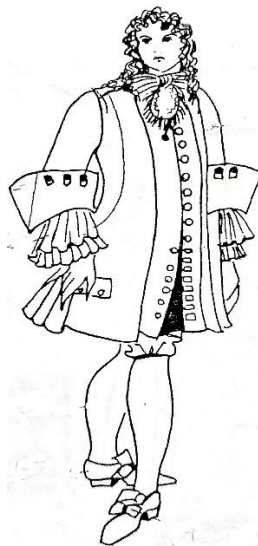

تصویر 5

و نکته ی قابل توجه اینکه در فاصله ی سالهای 1650 تا 1680 میلادی انگلیسی ها نوعی زیر دامنی نیز در زیر نیم شلوار می پوشیدند.

بر روی این مجموعه لباس شنلی گرد نیز مورد استفاده قرار می گرفت اما پس از مدتی استفاده از شنل و خرقه منسوخ شد و در عوض پوشیدن ((کاسکو)) که عبارت از کت یا ژاکتی بلند بود مرسوم گردید. این نوع لباس که در اصل پوشش سربازان بود در ابتدا گشاد و آزاد دوخته می شد ولی تدریجا به فرم بدن در آمد و دامن آن دارای پيله های متعدد گشت و طول آن تا حدود زانو ها افزایش یافت و معمولا به لبه ی آستین هایش نیز برگردانهای عریضی دوخته می شد و در زیر این کت، کماکان نیم شلوازی کم چین مورد استفاده قرار می گرفت. پوشش دیگر این عصر را نیم تنه ای تنگ و آستین بلند تشکیل می داد که در ابتدا طولش محدود بود ولی به تدریج افزایش یافت و به حدود زانو رسید و همراه با این قطعه لباس جورابی نیز استفاده می شد که تا بالای زانو می رسید و پاچه های شلوار را در داخل آن قرار می دادند و از سال 1690 به بعد کراواتهای کتانی یا توری نیز به این مجموعه پوشاک اضافه گردید.

نحوه ی استفاده از کراوات به این ترتیب بود که آنرا طوری دور گردن حلقه می کردند که در زیر چانه قرار گیرد آنگاه گره را توسط سنجاقی جواهر نشان و یا ربان رنگی زینت می دادند. (تصویر 6)

تصویر 6

این نوع لباس اندام مردان را باریکتر و بلندتر و حرکات آنان را باوقار تر می ساخت. در سال 1662 میلادی، (لویی چهاردهم) مردان درباری اجازه یافتند پوشاک یراق دوزی شده نیز بپوشند که بعد از مدتی مردم عادی نیز از این نوع پوشاک استقبال کردند و همراه با آن کفش هایی پاشنه بلند و کلاه هایی سه گوش که دارای تاجی کوتاه نیز بود می پوشیدند. (تصویر 7)

تصویر 7

همچنین از سال 1640 به بعد استفاده از کلاه گیس مظهر وقار و شکوه محسوب می شد تا جایی که موهای مصنوعی جای موی طبیعی را گرفت که این امر در همان نخستین سالهای ظهورش مورد طعن و تمسخر قرار گرفت. با این وجود، هجویه هایی که در این مورد ساخته شد بی تاثیر ماند و در رابطه با عدم تاثیر آن فقط این نکته قابل ذکر است که در سال 1665 حداقل 48 سازنده ی کلاه گیس به دستور لویی چهاردهم در پاریس مسئول ساخت کلاه گیس شدند.

در اواخر سده ی هفدهم استفاده از کلاه گیس های پرپشت شدت یافت. (تصویر 8)

تصویر 8

پوشاک بانوان نیز تابع پوشاک مردان بود و آنان نیز سعی در باریک جلوه دادن اندام خود داشتند و از سر بندهایی استفاده می کردند که بی شباهت به کلاه گیس مردان نبود.

پوشاک بانوان این دوره مشتمل بر بالاتنه و دنباله ای بود که به دامن جلو باز و دنباله داری متصل می گشت و بر روی آن مانتویی پوشیده می شد که در قسمت پشت و طرفین قسمت جلو به طرف بالا کشیده و جمع می شد تا دامن زیری به خوبی دیده شود.

دراپه های لباس بانوان مانند دراپه های پرده از وقار و چین و شکن های سایه روشن دار برخوردار بود و غالب مانتوهای دراپه از جنس پارچه های مخمل ابریشمی با آستر ساتین دوخته می شد و روی آنرا با نقوش مختلف تزئین می کردند و برای تزئین بالاتنه تور و قطعات سوزندوزی شده بکار می رفت یا روی پارچه را مستقیماً گلدوزی می کردند.

آستین لباس بانوان فقط تا حدود آرنج می رسید و پیش بندی پرچین با تزئینات فراوان که پیش سینه ای (بیب) کوچک به آن متصل بود روی لباس بسته می شد. (تصویر 9)

تصویر 9

بقیه ی لباس ها حالتی دکلمته داشت و برای اولین بار پس از دوره ی کلاسیک قسمت شانه ها بصورت برهنه دیده می شد. با این حال به دلیل استفاده از کمرست های تنگ و محکم دست ها از آزادی چندانی نداشتند.

علاوه بر این، بانوان در زیر لباس خود و در فاصله ی زیر سینه تا ناحیه ی شکم فتری فلزی به طور عمودی قرار می دادند تا اندامشان حالتی کاملاً صاف بخود بگیرد.

استفاده از بند جوراب برای بستن موها نیز از سال 1685 در بین بانوان رایج شد که تا سال 1715 نیز ادامه داشت، اما پس از آن این مدل سر بند عریض تر شد.

بصورت کلی در رابطه با پوشاک عصر باروک می توان گفت:

- 1- پوشیدن دامن های فنر دار در بین بانوان رایج شد که معمولاً دامن رویی در ناحیه ی باسن جمع و چین داده می شد.
- 2- بقیه ی لباس بانوان در ابتدا حالت توری آهار زده داشت و تمام شانه ها را می پوشاند ولی در اواخر این دوره بانوان معمولاً از لباس های دکلمته استفاده می کردند.
- 3- لباس مردان عبارت از نیم تنه ای گشاد و کوتاه بود که بعدها طول آن افزایش یافت و تا حدود زانو رسید.
- 4- مردان از نیم شلوارهایی که طول آن تا حدود زانو می رسید استفاده می کردند و جوراب های ساقه بلندی می پوشیدند که پاچه های شلوار در داخل آن قرار می گرفت.
- 5- کفش مردان در ابتدا عبارت از پوتینی ساقه بلند و پاشنه دار بود که تدریجاً ساقه اش کوتاهتر و گشادتر شد و بالاخره بصورت کفش های روبسته با پاشنه ی بلند درآمد.

6-کلاه گیس که در ابتدا مردان از آن استفاده می کردند تدریجا مورد استفاده ی بانوان نیز قرار گرفت. (یاوری: 1374، 45 تا 55)

روکوکو (1730 تا 1770 میلادی):

نام ((روکوکو)) که شیوه ای تزئینی در امر تزئینات داخلی و میله کردن بشمار می آید، احتمالا از نام ((روکایل)) یعنی اسمی که به کارهای تزئینی صدف و گوش ماهی اطلاق می گردد، اقتباس شده است.

روکوکو در فرانسه و در سال 1730 خلق گردید. در این سبک، به روش چینی طراوت، شادابی و ظرافت بیشتری اضافه شد و ضمنا موجب گردید که سبک باروک به نهایت سادگی خود برسد.

پوشاک بانوان:

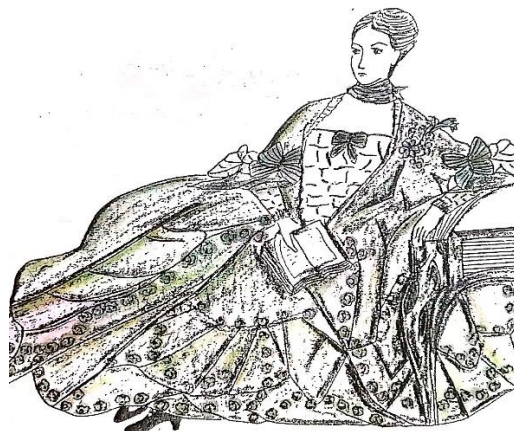
در سبک روکوکو، با استفاده از صدف در قرینه سازی و ایجاد تزئینات به فرم های ((اس)) و ((سی)) اقدام می شد و نیز ساختن حاشیه هایی به فرم بالهای خفاش و برگ نخل معمول و از بکار بردن خطوط صاف و زوایای مستقیم اجتناب شد. در شیوه ی روکوکو زیر دامنی های قیفی شکل با فرمی گرد رایج گردید که حالتی طبل مانند داشت. این لباس ها بیشتر در رنگهای صورتی بسیار ملایم و نیز قرمز کم رنگ مورد استفاده قرار می گرفتند. (تصویر 1)

تصویر 1

در این دوره روی فنر بندی زیر دامنی ها را روکش می کردند.

لباس بانوان دارای یقه ی چهار گوش و مشتمل بر دامن (ژوپ) و یک مانتوی جلو باز بود آستین ها به حالت تنگ و باریک در آمده و تا حدود آرنج می رسید و از زیر آن نوار تور به چشم می خورد. (تصویر 2)

تصویر 2

پس از سال 1740 دامنهای طبلی شکل در قسمت جلو و پشت کاملاً مسطح شد ولی در عوض در قسمت لب دامن به حدود 4 متر می رسید و خانم هایی که از این مدل لباس استفاده می نمودند ناچار بودند از پهلوی داخل در اتاق عبور کنند. در آن دوران خانم ها همچنان از کمرست های تنگ استفاده می کردند و گاه از دوره ی کودکی مبادرت به پوشیدن آن می نمودند. (تصویر 3)

تصویر 3

در دوره ی روکوکو هلال های تزئینی و گلو بندهای دالبر قرینه شکل ، و بر روی روی پارچه های ابریشمی توسط تور های چین چینی، روبانهای ابریشمی چین کش و بویژه گل های مصنوعی که از ایتالیا وارد می شد، کار می شد و با اتصال گل های مصنوعی فراوان روی لباس بانوان، پوشنده ی لباس گردش یک روز بهاری در باغچه ای مملو از گل های شاداب را بخاطر بیننده می آورد. در عصر روکوکو به کناره های لباس نوار های باریک چین کش شده دوخته می شد و به لبه ی دامن یک رج چین عریض یک لا از پارچه ی لباس متصل می گردید. روی آستین ها، یک پاپیون بزرگ متصل می شد که با پاپیون روی سینه هماهنگی داشت، دور گردن را توسط گلو بندی از پارچه ی تور با تزئین پاپیون می پوشاندند و کفش های پاشنه بلند از ابریشم گلدوزی شده و یا سر پایی های ظریف (که البته تنها در محیط خانه از سر پایی (روفرشی یا همان صندل های امروزی) استفاده می شد) به پا می کردند. (مراجعه شود به تصویر شماره ی 2)

در مجموع لباس بانوان در دوره ی روکوکو از دور شباهت فراوانی به یک باغ پر گل و گیاه داشت که دست هنرمندان آن عصر در پرداختن آن بسیار کوشا بود. غالب پوشاک بانوان در این عصر در رنگهای صورتی، قرمز، سبز و بنفش با تزئینات طلایی مورد استفاده قرار می گرفت.

در این دوره از آرد گندم برای تزئین موی سر خود استفاده می نمودند به این ترتیب که موی خود را سفید نشان می دادند و برا اینکه چهره در میان این رنگ سفید نماد خوبی داشته باشد از وسایل آرایشی زیاد برای آرایش چهره ی خود استفاده می نمودند.

پوشاک مردان:

پوشاک مردان در عصر روکوکو (همانند بسیاری دیگر از دوران ها) از پوشاک بانوان تبعیت می کرد. دامن، جلیغه و مانتو توسط کرباس و یا موی اسب لایی می دادند تا در عین گشادی حالت ایستایی سفت و محکمی می داشت و با عرض باریک شانه ها تضادی چشمگیر را ایجاد می نمود. نیم شلوارها تا روی زانو رسیده و روی جوراب با قلاب بسته می شد.

(تصویر 4)

تصویر 4

از آنجا که در دوره ی روکوکو آقایان از کلاه گیس استفاده می نمودند، لذا تبعیت از چنین مدی داشتن سرهای کوچک را ایجاب می کرد. بر این اساس آقایان موها را در پشت سر جمع کرده و توسط روبان می بستند ضمناً گلو بندی از روبان دور گردن بسته و ادامه ی آنرا روی کراوات ساده ی خود رها می نمودند. (تصویر 5)

کلاه گیس مردان که موی آن از جلوی پیشانی بطرف پشت سر شانه و آرایش شده بود توسط پودر، سفید رنگ می شد و به این جهت آقایان نیز مانند بانوان از وسایل آرایش صورت استفاده می نمودند، ضمن آنکه کلاه آنان حال سه گوش داشت. (تصویر 6)

تصاویر 5 و 6

پوشاک آقایان نیز همچون البسه ی بانوان از ابریشم تهیه می گردید و در انتخاب رنگ، هماهنگی لازم بکار می رفت. ضمن آنکه روی پوشاک توسط گلابتوان و نقده و ابریشم الوان، برودری و گلدوزی می شد. آقایان در خانه یک لباس راحتی و گشاد (روبدو شامبر) بر تن می نمودند و با رعایت خصوصیات و ویژگی های لباس در آن دوران استفاده از تور مانند یک پیش سینه در جلو بلوز و سر دست های پر چین در قسمت مچ آستین معمول شد. (تصویر 7)

از آنجا که در اواخر سده، قد کت آقایان کوتاه شد یقه ای به مدل یقه ی برگردان به آن افزوده شد تا حالت کت به خود بگیرد. (تصویر 8)

تصاویر 7 و 8

غالب لباس مردان در رنگ های نظیر آبی، سورمه ای، فسفری، بنفش، جوراب و کراواتهای کرم رنگ و نیز رنگ های مورد استفاده بانوان استفاده می گردید.

سنت های عصر رنسانس با سبک روکوکو خاتمه می پذیرد، سبک های رنسانس و باروک برجستگی زیادی به به قسمت هایی از اندام اضافه و به طور کلی فرم اصلی اندام را پنهان می نمود. اما سبک روکوکو اندام را به زیبا ترین وجه ممکن می پوشاند یعنی روشی که هرگز هیچ مد دیگری نتوانست بر آن برتری یابد.

ما حصل کلام آنکه در تاریخ مد و لباس پوشاکی که در این سده بر تن بانوان به چشم می خورد هرگز تکرار نخواهد شد. لباس های مذکور، مردمان آن دوران را در نهایت دلپسندی و زیبایی در خاطره ها حفظ خواهد کرد. (پاوری: 1374، 56 تا 66)

نئو کلاسیک:

در حدود نیمه ی قرن هجدهم و به دنبال کشفیاتی که در خصوص دو شهر باستانی روم باستان یعنی ((پومپی)) و ((هرکلونیوم)) بعمل آمد، اروپا شوق زیادی نسبت به اشیاء آنتیک کلاسیک پیدا نمود و این شور و اشتیاق به اشیاء آنتیک تدریجا بر سبک روکوکو غالب آمد و موجب بوجود آمدن دوره ای بنام نئو کلاسیک گردید که خود شامل دورانهای متعددی مشتمل بر :

1- دوره ی لوئی سز (از 1770 تا 1795 میلادی)

2- دوره ی انقلاب یا دیرکتوار (از 1795 تا 1804 میلادی)

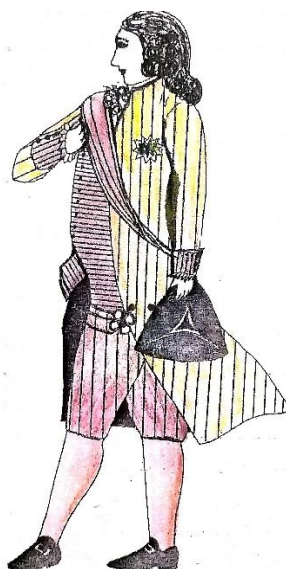
3- دوره ی امپایر (از 1804 تا 1820 میلادی)

دوره ی لوئی سز:

سبک لوئی سز یا همان لوئی شانزدهم مخلوطی غریب از روکوکوی در حال احتضار و سبک انگلیسی بود.

پوشاک مردان و بانوان:

پوشاک مردان در سده ی هجدهم عبارت از کت بلند، همراه با برگردان های عریض در ناحیه ی مچ آستین بود. (تصویر 1)

تصویر 1

گاه این کت بشکل یک فراک تقریباً تنگ و چسبان مورد استفاده قرار می گرفت. (تصویر 2)

تصویر 2

همراه با این کت از شلوار سه ربعی چسبان و جوراب های ابریشمی ساقه بلند، کفش های سیاه با قلاب و پاشنه ی قرمز رنگ استفاده می کردند. پارچه ی مصرفی و مورد نیاز از جنس ابریشم بود که در رنگهای بسیار ملایم مورد استفاده قرار می گرفت. کلاه همچنان به مدل سه گوش بود که در زیر بغل حمل می گردید. موها را بوسیله ی پودر، خاکستری و یا سفید نموده و در ناحیه ی جلوی پیشانی بطرف بالا شانه کرده و در پشت سر بصورت بوکله جمع می کردند.

لباس منزل به شکل کاملاً راحتی تهیه می گردید. (روبدوشامبر) (تصویر 3)

تصویر 3

در خصوص لباس بانوان باید گفت که استفاده از فنر و ژپونهای خیلی گشاد فقط برای مراسم رسمی معمول و متداول بود و در زیر لباس های روز و پوشاکی که در سایر مواقع بر تن می نمودند، طول قد زیر دامنی ها کوتاه بود به طوری که مچ پا و مقداری از ساق پا دیده می شد. بر روی دامن والانی با سه دراپه ی بزرگ قرار می گرفت. کفش ها از ابریشم و دارای پاشنه ی بسیار بلند بود و به همین جهت خانمها برای حفظ تعادل خویش در موقع راه رفتن از عصای بلند و یا چتر استفاده می کردند. ضمن آنکه آرایش موها به فرمی نامتعارف انجام می گرفت و بسیار مرتفع بود. (تصویر 4)

تصویر 4

در سال 1774 میلادی و همزمان با به سلطنت رسیدن لویی شانزدهم، آرایش موی بانوان بطوری بلند و حجیم بود که نگهداری آن بر روی گردن کاری دشوار بود. آرایشگران که در آن دوران روزگاری پر رونق داشتند، در زیر موها، مقداری موی اسب قرار می دادند و سپس موی بانوان را بر روی موی اسب بصورت حلقه و دالبرهای فراوان در آورده و بر روی سر کلاهی با تزئینات گل و روبان قرار می دادند. (مراجعه به تصویر شماره ی 4)

در آن دوران آرایش موی خانمهای اعیان و اشراف بسیار بلند و حجیم انجام می گرفت بطوریکه گاه پسران کوچک همراه با یک چوب بلند دوشاخه در پشت سر خانمها حرکت می کردند و به این ترتیب به حمل آرایش موها کمک می نمودند.

پوشاک این عصر که تدریجا تحت تاثیر مد انگلستان قرار گرفت برای زندگی خارج از خانه پوشاکی راحت و مناسب به حساب می آمد. بانوان همچنان ز کمرست استفاده می نمودند ولی زیر دامنی های گشاد و فنر دار از میان رفت. به گونه ای که لباس با فرم نرم تری بدن را غالب گیری می کرد. آرایش موها نیز بتدریج تغییر یافت و بصورت حلقه هایی بر روی شانه قرار می گرفت و در عوض پوشاک دکلمه نیز لباسهایی با آستین های بلند و چسبان تا حدود مچ مقبولیت یافت، ضمن آنکه استفاده از کلاه های حصیری و لبه پهن ایتالیایی نیز بخشی از پوشاک را تشکیل می داد. (تصویر 5)

تغییرات تدریجی لباس آقایان نیز شامل استفاده از کلاه نسبتا بلند با لبه ی پهن (بجای کلاه سه گوشه که در زیر بغل حمل می شد) فراک با دکمه های متعدد که حالتی چسبان می یافت بود، ضمن آنکه استفاده از شلوار تنگ و کفشهای سیاه با قلاب همچنان مرسوم بود. (تصویر 6) (همان: 67 تا 71)

تصویر 5 و 6

دیرکتوار:

در سال 1792 اولین مد سازان جهان یعنی خانم رز برتین وزیر مد فرانسه، از آن کشور فرار کرد و به انگلستان پناهنده شد. مقارن با این اقدام، دوخت لباس ویژه‌ی هر فرد از مد افتاد و مغازه‌های مد فرانسه در عوض تهیه‌ی پوشاک ویژه‌ی هر بانو اقدام به تهیه و ارائه‌ی البسه‌ی حاضر و آماده نمودند. در همان ایام در انگلستان مد لویی شانزدهم جای خود را به پوشاک سبک ((نئو کلاسیک)) داد و بر این اساس خط کمر بطرف بالا کشیده شده و درست در زیر سینه قرار گرفت و در واقع مدل لباس به فرم یونان و روم باستان در آمد. در این هنگام استفاده از کرست منسوخ گردید و کفشهای بدون پاشنه هم‌رنگ پارچه‌ی لباس‌ها در مایه‌ی سفید و رنگهای ملایم مد روز شد. (تصویر 1)

تصویر 1

در همین زمان، بانوان فرانسوی پوشاک کلاسیک را با نوعی برهنه پوشی ترکیب و لباس های خاصی بر تن می نمودند، ضمن آنکه استفاده از کفش های بند دار و رویه باز (سندل) بسیار مورد توجه قرار گرفت و مقبولیت یافت. (تصویر 2)

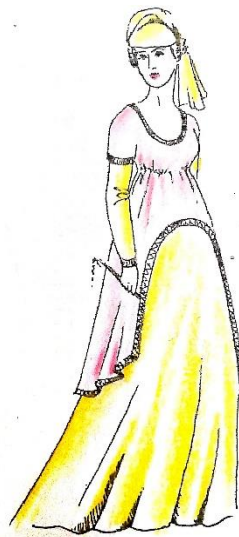
تصویر 2

خانمها در آن دوران و برای آنکه همچون مجسمه های عهد باستان با وقار جلوه گر شده و بنظر آیند، بر روی شانه های خود شال بلندی می انداختند و ادامه ی آن را بر روی دست حمل می نمودند و نقاب جلوی کلاه را نیز قدری به سمت بالا خم می نمودند. (تصویر 3)

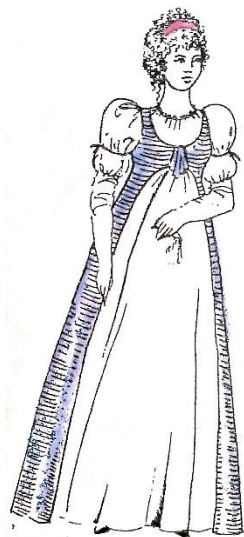
تصویر 3

در ادامه ی تغییرات لباس و پوشاک در این عصر، تدریجا یقه ی لباسها به فرم چهار گوش در آمد و تونیک رایج شد.
(تصویر 4)

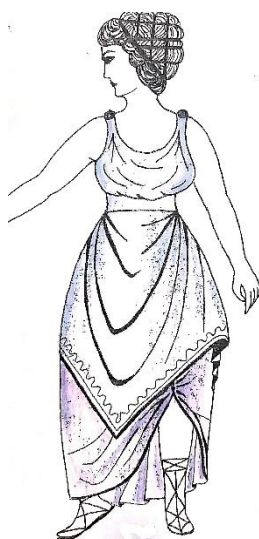
تصویر 4

ولی رفته رفته در فرم و مدل تونیک تغییر داده شد. این تونیک جدید از مخمل و یا ابریشم تهیه می گردید. (تصویر 5)

تصویر 5

آرایش موی سر بانوان نیز به شکل و سبک بانوان روم و یونان باستان درآمد، که گاهی بر روی سر چند پر نیز اضافه می نمودند و در حقیقت فرم اصلی به این صورت بود که کل موها درون یک کیسه ی توری قرار می گرفت. (تصویر 6)

تصویر 6

لباس آقایان در این دوران عبارت از شلوار، چکمه، کت با یقه ی برگردان و کلاه بیضی بود. (تصویر 7)

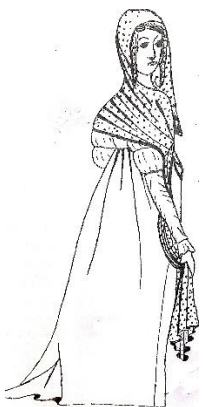

تصویر 7

شور و شوقی که از تبعیت از هنرهای کلاسیک در دهه های آخر قرن هجدهم آغاز گردیده بود، در زمان ناپلئون بناپارت و پس از فتوحات او در مصر، به اوج خود رسید. ناپلئون که در سال 1804 تاج گذاری کرد میخواست عظمت امپراطوری روم را زنده کند، از این روشیوه ی معماری کهن مصر در کنار معماری روم و یونان قرار گرفته و تلفیقی از این سه را به وجود آورد و بدیهی است که پوشاک نیز از این رهگذر بی نصیب و بی تاثیر نماند.

امپایر (1804 تا 1820 میلادی) (دوره ی 16 ساله):

در دوره ی امپایر گشادی لباس ها به ناحیه ی پشت دامن انتقال یافت و استفاده از پارچه های براق نظیر ساتن و ابریشم رایج شد. (تصویر 1)

تصویر 1

خط کمر در تمام دوره ی امپایر همچنان در زیر سینه قرار داشت، حتی اگر برش لباس بانوان بصورت مانتو انجام می گرفت. (تصویر 2)

تصویر 2

استفاده از شال های رنگی طویل رواج داشت و بانوان در انواع پوزیشنهای مختلف از شال استفاده می نمودند. شال را گاهی روی دست و گاهی روی بازو حمل می کردند. (تصاویر 3 و 4)

تصاویر 3 و 4

اما بتدریج استفاده از شال از حالت تزئینی کلاسیک خود خارج شد بنحوی که برخی اوقات شال را به حالت آزاد در پشت خود نگهداشته (تصویر 5) و گاهی نیز آنرا در جلو گره می زدند تا برهنگی جلوی لباس دکلته را بپوشانند. در این عصر استفاده از حاشیه های گلدوزی و تزئینی و نیز گل های مصنوعی مجدد رواج یافت. (تصویر 6)

تصاویر 5 و 6

چنانچه در تصاویر 4 و 5 قابل رویت می باشد کلاه های کوچک با نقابهای کم عرض مد روز بود.

در عصر امپایر، پوشاک آقایان نیز دچار تغییراتی گردید و در واقع باید گفت که پایه و اساس شلوار امروزی مردان بر مبنای تغییراتی است که در دوره ی امپایر بوجود آمد. کفش مردان در حقیقت چکمه هایی بلند بود که بیشتر برای سوار کاری مورد استفاده قرار می گرفت. (تصویر 7)

ضمن آنکه جوراب مردان از نوع کشیاف انتخاب می گردید، شلوارهای راسته و گشاد که در سال 1815 مد گردید، مورد توجه همه ی آقایان قرار گرفت بگونه ای که همه ی آقایان در مجامع عادی با این شلوار حضور می یافتند و شلوارهای سه ربعی تنها برای درباریان و حضور در دربار اختصاص می یافت. (تصویر 8)

تصاویر 7 و 8

قرن نوزدهم (از 1820 تا 1870 میلادی):

از آغاز دهه ی سوم قرن نوزدهم (حدود سال 1820 م) تا تقریباً ربع آخر قرن مذکور (حدود سالهای 1870 م) هیچ نوع مکتب خاصی ارائه نشد و می توان گفت که آن سال ها در واقع عصر تجدید دوران گذشته محسوب می گردید چرا که فقط به بررسی و تجزیه و تحلیل سبک های قبلی بسنده شد.

در طی سالهای مذکور پوشاک مردان و زنان دستخوش تغییراتی شد که ذیلاً به تشریح آنها می پردازیم:

نخست از طول قد دامن بانوان کاسته شد و خط کمر در محل اصلی خود قرار گرفت تا فرم اندام بانوان حالت زنانه تری بخود بگیرد ضمن آنکه باب شدن استفاده از کمرست و تزئین دامن بوسیله ی چند رج تور، نوار و یا پیلی که در لب دامن دوخته می شد نیز قسمت دیگری از تغییراتی بود که بوقوع پیوست. (تصویر 1)

تصویر 1

بانوان دامن خود را بر روی تعداد زیادی زیر دامنی (گاه تا 8 زیر دامنی) می پوشیدند و برای سرازیر نمایش دادن شانه ها از یقه های برگردان خیلی بزرگ استفاده می نمودند. (تصویر 2)

تصویر 2

مدل آستین در ناحیه ی بازو (مانند تصویر 2) دارای چین فراوان و در مچ کاملاً تنگ بود. این نوع آستین را ((ژیگو)) می نامیدند. با این توضیح که حلقه آستین پایین تر آمده و چین آستین نیز تا حدود آرنج ادامه داشته و فقط قسمت ساعد در آستین تنگ انتخاب می شده است. (1830)

نکته ی قابل ذکر اینکه این فرم آستین ها بسیار بد فرم بوده و تقریباً حرکت دست را غیر ممکن می ساخته است. (تصویر 3)

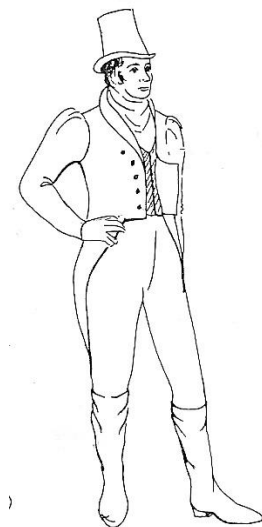

تصویر 3

در آن دوران ترکیب دامن های گشاد، کمر تنگ و بالاتنه های گشاد اغراق آمیز، خانم ها را به گونه ای نظیر ساعت های شنی بنظر می آورد.

لباس آقایان نیز نظیر الیسه ی بانوان شاهد تغییرات فراوانی بود تا به فرم ثابت امروزی در آمد. در ناحیه ی کمر شلوار مردان، نواری متصل می گردید تا توسط آن شلوار ثابت و در جای خود روی اندام قرار گیرد.

کت و رودن کت (کت دنباله دار) به شیوه ی مردانه دوزی و بگونه ای کاملاً چسبان اندام دوخته می شد. (تصویر 4)

تصویر 4

در آن سال ها شکل ظاهری مردان با پوشیدن شل و یا مانتو با یقه ی برگردان به مدل ((شال)) (که به شانه ها فرمی گرد می داد) و استفاده از کت تنگ چسبان (که کمر با باریک و باسن را عریض می نمایاند) با شکل ظاهری بانوان بسیار نزدیک می نمود. آقایان همراه با البسه ی ذکر شده کلاه های بسیار بلندی بر سر می گذاشتند. (تصویر 5)

تصویر 5

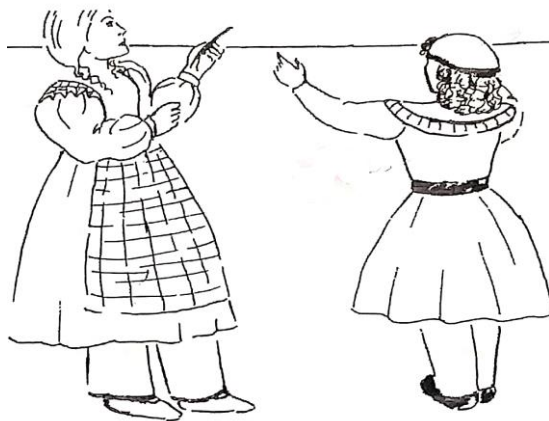
آقایان فقط به هنگام پوشیدن البسه ی درباری از کلاه بیضی شکل استفاده می نمودند.

موی بانوان همانند معابد کوچک در وسط سر بلند تر و در طرفین دارای بوکله ای فراوان بود. (تصویر 6)

لباس کودکان نیز تقلیدی از پوشاک بزرگسالان بود و پوشیدن شلوار (شلوار زیر) نخي با حاشیه ی تور برای دختران خردسال رایج گردید. (تصویر 7)

تصویر 6

تصویر 7

در سال 1835 و پس از ابداع و ارائه ی کمد و گنجه توسط نجاران انگلیسی، خانمها این امکان را یافتند که از آن تاریخ از گنجه های کشودار برای حفظ البسه و پوشاک خود استفاده نمایند.

در ادامه ی تغییر و تحول لباس در دوره ی مورد بحث، تدریجا پوشاک خانمها به لطافت و سبکی وزن لباس باله و رقص در آمد. استفاده از کفش های ظریف و سبک بدون پاشنه و آستین های ساده ی بدون چین و نیز دامن هایی با گشادی متناسب رایج شد، ضمن آنکه مانتوها در ابتدا کاملا گشاد بودندند حتی آستین مانتو ها. (تصویر 8)

اما تدریجا این نوع مانتوبه مانتو هایی کمر تنگ با آستین هایی تنگ تغییر شکل داد. (تصویر 9)

دامن های کلوش بر روی چند زیر دامنی پوشیده می شد و بخاطر آنکه دامن حالتی کاملا صاف و قیفی شکل داشته باشد، زیر دامنی ها را آهار می زدند، و برای ایجاد پف در زیر دامنی ها در ابتدا یک زیر دامنی از جنس فلانل پوشیده می شد و بر روی آن زیر دامنی دیگری که بوسیله ی لایه ی تهیه شده از موی اسب آستر داده شده بود مورد استفاده قرار می گرفت. سپس زیر دامنی سوم که از جنس کتان انتخاب و مملو از نوار و تور بود استفاده می گردید. آنگاه زیر دامنی چهارم (تهیه شده از الیاف موی اسب) پوشیده می شد و بالاخره در زیر دامن اصلی لباس، یک یا دو زیر دامنی موسلین پر آهار قرار می گرفت. از آنجا که حمل وزن سنگین تعداد زیادی زیر دامنی برآستی دشوار و غیر قابل تحمل بود در حدود سال 1850 م (برای سومین بار در تاریخ مد) استفاده از فنر در زیر دامن ها رواج یافت که برای ساختن آن از چوب خیزران و حلقه های فلزی استفاده می نمودند.

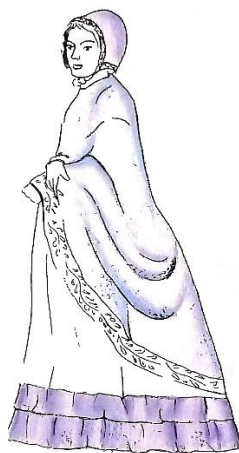

تصویر 8

تصویر 9

در ادامه ی تغییر و تحول لباس، بانوان شال های چهار گوش را تا زده به صورت سه گوش در می آوردند و بر روی شانه می انداختند. (تصویر 10)

تصویر 10

در این فاصله کلاه ها بسیار کوچک شد و در زیر چانه بوسیله ی روبان ابریشمی گره می خورد. (تصویر 11)

تصویر 11

قسمت پایین دامن ها نیز از تزئین بیشتری برخوردار شد و اگر چه لب دامن ها یک ردیف چین یا والان دوخته می شد، ولی بتدریج تمامی دامن پوشیده از چین و والانهای متعدد گردید. (مراجعه به تصویر شماره ی 11)، قابل ذکر می باشد که گفته می شود به لباس های دوخته شده با پارچه ی کرپ، 15 طبقه، لباسهای ارگاندی 18 طبقه و لباسهای تارلاتان (که نوعی پارچه ی لطیف نخ پنبه ای با آهار مختصر بود که بر روی آن گلهای کوچک رنگی نقش بسته می شد) در حدود 25 طبقه والان متصل می گردید و همان فرم چین دامن نیز دقیقا روی بالانتنه در ناحیه ی شانه و یقه تکرار می شد. (تصویر 12)

تصویر 12

ذکر این نکته خالی از لطف نیست اگر بدانیم در صورت آستین دار بودن لباس ها، همین والان ها و چین ها روی ناحیه ی آستین لباس نیز تکرار می گردید، افزودن بر تعداد چین و والان های لباس آنچنان رونق یافت که در سال 1859 م . امپراطریس ((اوژنی)) برای حضور در یک مهمانی لباسی از ساتن سفید را بر تن نمود که دارای 103 ردیف والان بود .

در سالهای مورد بحث پارچه های مورد نیاز بانوان بسیار گران بود چرا که ابریشم ، ساتن، تافته ابریشمی، زری ابریشمی، داماسک و تافته ی مواره از پارچه های مورد علاقه ی بانوان بود ضمن آنکه در مهمانی ها و در فصل تابستان نیز پارچه های سبک وزن نظیر؛ کرب دوشین، گاز، موسلین، بارزو..... در تهیه ی البسه بکار گرفته می شد.

در سال 1860 از قد دامن ها به میزان قابل ملاحظه ای کاسته گردید و تعداد چین و والان نیز کاهش یافت.

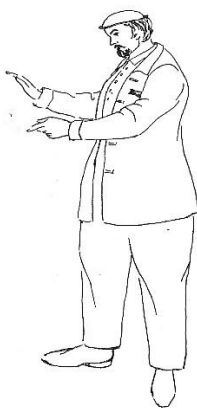
پوشاک آقایان در ابتدای این دوره حالتی بسیار تنگ و فشرده داشت و در ناحیه ی کمر کاملاً تنگ و چسبان بود ولی در ناحیه ی شانه قدری طبیعی تر بنظر می آمد. کلاه مردان نیز مدل کلاه سیلندر بود که از ابریشم تهیه می شد. (تصویر 13)

تصویر 13

از دیگر تحولات پوشاک آقایان این بود که، دوخت لباس آنان بصورت سری و یا به صورت اونیفورم و یک رنگ در آمد و اصطلاح ((یک دست لباس)) از آن زمان مصداق پیدا کرد.

در سال 1860 م. یقه های ایستاده و پر آهار، همراه با کراوات جای خود را به یقه های آهاری و پایبون داد، ضمن اینکه مردان برای موقعیت های گوناگون پوشاک متفاوتی داشتند تذکر اینکه در آن دوره استفاده از کلاه های لگنی نیز باب روز بود. (تصویر 14)

تصویر 14

استفاده از کلاه های لگنی شکل در پوشاک مردان، آنچنان رونق یافت که حتی پسران جوان نیز چنین کلاهی را بر سر می گذاشتند و البته آنان نیز همانند آقایان، شلوار های بلند به پا می کردند.

در آن سالها زیر دامنی گشاد و پر چین دختران کوچک نیز همانند لباس بانوان تهیه می شد. (تصویر 15)
دختران از شلوار بلند زیر که کاملاً تنگ و چسبان بود و مانند جوراب بنظر می آمد، استفاده می نمودند.

تصویر 15

رنگ مورد البسه در پوشاک بانوان شامل: سفید، صورتی، قرمز، کرم، سبز، آبی، بنفش

رنگ مورد استفاده در پوشاک آقایان شامل: سبز، سفید، کرم، خاکستری

قرن نوزدهم (1870 تا 1890 میلادی):

در فاصله ی بین دهه های هشتم و نهم سده ی نوزدهم م. اقتباس از مدل های لباس و پوشاک وضعیت مشخصی نداشت چرا که هر مدل لباس برای موقعیت خاص و ویژه مورد مصرف داشت. در آن سال ها سبک رنسانس (برای تزئین سالن های ضیافت) و سبک شرقی (برای دکوراسیون سالن های استعمال دخانیات) مورد عنایت فراوان بود، ضمن آنکه اتاق دختران جوان دارای تزئینات ظریف و بسیار ملایم بود. مبل ها با نهایت دقت و مهارت با پارچه های پر زرق و برق روکش می شد و برای تزئین هرچه بیشتر آن از منگوله، دسته های گل مصنوعی و پر طاووس استفاده می نمودند. همچنین برای به وجود آوردن محیط گرم در داخل بنا، پرده های موج و پر چین ساتن بکار گرفته می شد.

در این دوره، برای تهیه ی لباس بانوان تکه های کوچک پارچه را که از دونوع پارچه های مات و براق انتخاب می شد بهم متصل می کردند و کوشش بر آن بود تا تا ترکیبی از پارچه های گوناگون ولی در یک زمینه ی رنگی لباس شیک و زیبایی را بوجود آورد. (تصویر 1)

تصویر 1

لباس بانوان در دوره ی مذکور همانند و به تقلید از روکش میل و مدل پرده سرشار از دراپه و چین فراوان بود. بانوان در زیر لباس کمرستی بلند می پوشیدند که سینه ها را به سمت بالا کشیده و باسن را به سمت پشت متمایل می ساخت. در قسمت پشت لباس و در ناحیه ی کمر برجستگی قابل ملاحظه ای شبیه به یک بقچه ی کوچک به چشم می خورد. در آغاز این برجستگی توسط بالشتک کوچکی از موی اسب و یا توسط پارچه ی کتان آهار دار ایجاد می شد ولی رفته رفته فنر های زیبایی خاصی که برجستگی بیشتری را به وجود می آورد، بکار برده شد. این فنر مشبک (که در واقع شبیه یک قفس پرنده بود) در روی زیر دامنی و در زیر دامن لباس بسته می شد و بر روی این فنر بندی، دراپه های پشت لباس همانند دراپه های پرده آویخته می شد. پوشیدن این مدل پوشاک یعنی پیراهنی با برجستگی بقچه مانند طی 6 سال یعنی از سال های 1870 تا 1876 ادامه داشت ولی بعد آن دامن ها بقدری به حالت تنگ و چسبان در آمد که راه رفتن را بسیار دشوار می نمود. چرا که بنظر می رسید زانو ها در زیر دامن به یکدیگر گره خورده است. ضمن آنکه در خط وسط جلو لباس یک ردیف دکمه ی ظریف متصل می شد تا خطوط اندام کاملاً مشخص شود. در آن سالها برای حضور در مهمانی های شب و نظایر آن بانوان از لباس های دکلمه استفاده می نمودند.

در سال 1880 مجدد مدل پیراهن با برجستگی بقچه مانند ((باستل)) رایج شد و دراپه های متعددی بر روی برجستگی پشت لباس تنظیم می گردید. (تصویر 2)

تصویر 2

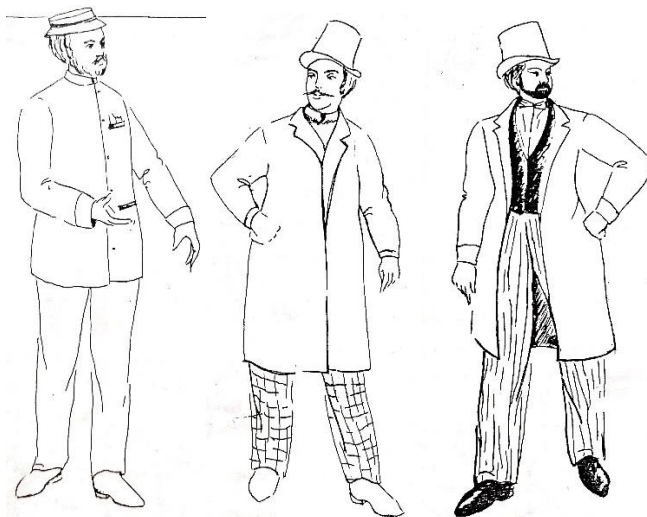
در این دوره بسیار مرسوم بود که این دامن ها را به همراه یک کت کمر تنگ و چسبان مورد استفاده قرار دهند. لازم به توضیح است که دامن های بقچه دار آنچنان مورد توجه قرار گرفت و مقبولیت یافت که حتی پوشاک ورزشی نظیر اسکیت و... را نیز به همین مدل می دوختند و تا حدود سال 1890 نیز همچنان رایج و مورد توجه بانوان بود.

در آن سالها کت صبح (تصویر 3) و کت مدل فراک (تصویر 4) لباس اصلی آقایان را تشکیل می داد در عین حال که کلاه خنک حصیری در مجموعه ی پوشاک آنان قرار می گرفت. (تصویر 5)

لباس اسپرت آقایان نیز مانند پوشاک پسران خردسال از شلواری گشاد که در سر زانو جمع می شد تشکیل می یافت. (تصویر 6)

رنگ های مورد استفاده در پوشاک بانوان: تناژهای مختلف قرمز، صورتی، سفید و....

رنگ های مورد استفاده در پوشاک بانوان: مشکی، سفید، بنفش، سبز، دودی، کرم، آبی

تصویر 3 و 4 و 5

تصویر 6

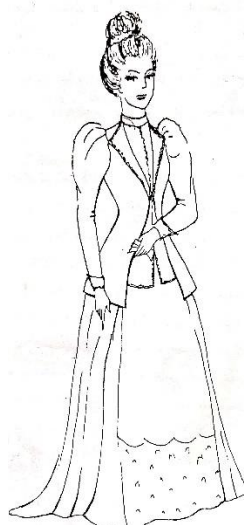
قرن نوزدهم (1890 تا 1900):

مدل پوشاک با برجستگی بقچه مانند که طی سال های 1870 تا 1876 و سپس از سال 1880 رونق و رواج خاص داشت. در سال 1890 یعنی سال آغاز آخرین دهه قرن نوزدهم از مد افتاد و دراپه های فراوان جایگزین آن گردید. (تصویر 1)

تصویر 1

دامن های دراپه نیز چندان دوام طولانی نداشت چرا که دامن هایی با گشادی ملایم در سمت پیش و پشت مد شد. آستین ها در ناحیه ی بازو پر چین و پر آهار ولی در قسمت مچ حالتی چسبان داشت. (تصویر 2)

تصویر 2

در این دوره مجدد آستین ژیکو باب روز می شود و برای بار دیگر نمایش اندام بصورت ساعت شنی مورد تمایل بانوان قرار می گیرد. (تصویر 3)

تصویر 3

با به بازار آمدن کمرستی جدید که خانمها با پوشیدن آن فرم اندام را همانند حرف ((اس)) در می آوردند پوشیدن لباس هایی با یقه های بلند و دامنی بفرم ((ترومپت)) مرسوم و متداول گردید. از آنجا که بانوان در زیر دامن خود، زیر دامنی های بسیار لطیف ابریشمی همراه با تور دوزی و گلدوزی های ظریف می پوشیدند و سعی فراوان داشتند که به طریقی زیر دامنی در معرض دید واقع شود، لذا در هر حرکت گوشه ای از دامن پیراهن را به طرف بالا می کشیدند تا زیبایی های زیر دامنی نمایان گردد.

در ادامه ی تحول لباس، بانوان نیز همانند آقایان از یک دست لباس کامل مشتمل بر بلوز، دامن و کت یا جلیغه استفاده می نمودند. (تصویر 4)

تصویر 4

تزئینات لباس در روی بلوز پیراهن و نیز در روی دامن آن به دلیل آنکه جلوی پیراهن باز بود انجام می گرفت . این تزئینات شامل؛ انواع توردوزی ها، گل های کوچک مصنوعی، رودوزی و والان و نیز دکمه های زیبا بود.

با اعتراضات ((نهضت بانوان ضد مد)) که در پی تشخیص زیان آور بودن استفاده از کمرست برای سلامتی بانوان، بخصوص بانوان باردار شکل گرفته بود، پوشیدن کمرست های مخالف سلامت منع و پوشاک راحت تری انتخاب گردید. در سالهای مورد بحث، مدارس هنری متعددی برای تعلیم و آموزش علاقه مندان به امور هنری در اروپا و آمریکا تاسیس شد و هنر جویان و سایر علاقمندان به هنر، این امکان را یافتند تا با اطلاع از هنرهای رایج ادوار پیشین و نیز مراجعه به موزه ها و مشاهده ی آنچه که از دوران های قدیم بجای مانده، آثار جدیدی را ارائه نمایند.

در پی شکل گیری افکار نوین، مدل پوشاک مردان و زنان نیز شاهد تغییر و تحولاتی گردید و اصل ساده پوشی بیشتر مورد توجه قرار گرفت. افزون بر این رونق تکنولوژی و صنعت در اروپا، موجب شد تا ماشین به همه ی زمینه های زندگی راه یابد و همگام با این تغییرات بود که لباس بانوان بر پایه ی خطوط ملایم با گشادی متعادل استوار شد. (مراجعه شود به تصویر شماره ی 4)

در این دوره سعی شد اندام بانوان با فرم طبیعی و عادی خود جلوه گر شود. (تصویر 5)

رنگ پوشاک بانوان: تناژهای صورتی، بنفش، دودی

تصویر 5

قرن بیستم (1900 تا 1954 میلادی):

با شروع قرن بیستم میلادی، تحولی در شیوه ی انتخاب پوشاک به وجود آمد و مردم راه و رسم پوشیدن لباس های راحت و در عین حال حافظ سلامت را فرا گرفتند و در همین راستا بود که در سال 1910 دامن های ((ترومپت)) شکل که در ناحیه ی مچ پا دارای گشادی نسبتاً کمی بود نزد بانوان رواج یافت و استفاده از کلاه های بزرگ مورد توجه قرار گرفت. (تصویر 1)

تصویر 1

مردان نیز در این دوره به استفاده از پارچه های نرم، لطیف و کاملاً گرم استقبال نشان دادند.

مبتکر مظاهر جدید مد، یکی از مجلات مد دانمارکی بود که در ژوئن 1913 لباس هایی را که در ناحیه ی شکم و باسن بطور آزاد قرار می گرفت به بانوان عرضه کرد. این فرم که بعدها به ((بوتیچلی)) شهرت یافت، ظرف مدت کوتاهی مورد توجه و تقلید بانوان قرار گرفت. (تصویر 2)

تصویر 2

علاوه بر این، مدل های کیمونوی ژاپنی هم از آنجا که پوشیدنش راحت بود مورد استفاده واقع شد. در این دوره، برش لباس ها دقیقاً شبیه برش کیمونوی ژاپنی و طرح پارچه ها همانند پارچه های ژاپنی بود و در البسه ی جدید کمر لباس به زیر سینه انتقال یافت و به دنبال آن استفاده از کمرست منسوخ شد.

این نوع لباس ها در ناحیه ی لبه ی دامن دارای دراپه های زیاد و یک چاک نسبتاً باند در وسط قسمت جلو بود تا حرکت بدن

در آن امکان پذیر باشد و بر روی آن نیز معمولاً مانتویی با دامن گشاد برشی نیز در زیر سینه داشت پوشیده می شد. (تصویر 3)

تصویر 3

پس از جنگ اول جهانی، تأثیرات مد ژاپنی تدریجاً از بین رفت و طول دامن بانوان کاهش یافت. (تصویر 4)

تصویر 4

آنگاه مدل های راسته به وجود آمد که اولین نمونه های آن در تهیه ی پوشاک اسپرت بروز کرد. (تصویر 5)

در سال 1924 پوشاک بانوان دارای دامن کوتاه نسبتاً تنگ و کاملاً راسته (از ناحیه ی شانه تا لبه ی دامن) بود که آستین نداشت و بر ناحیه ی کمر آن کمر بندی بسته می شد. چون در این نوع لباس، ساق پا در معرض دید قرار می گرفت استفاده از جوراب های ابریشمی رنگین برای پوشاندن و تزئین پاها رواج یافت.

با توجه به تغییراتی که در طرح و فرم لباس های بانوان بوجود آمد، آرایش موهای بانوان نیز تغییر کرد و به صورتی کاملاً ساده و بدون هرگونه بوکله و چتری در آمد. (تصویر 6)

تصویر 5 و 6

در حدود سال های 1930 دامن لباس های مهمانی (تا قبل آن تفاوت چندانی با لباس های داخل منزل نداشت) قدری بلندتر شد و نحوه ی افزوده شدن طول آن نیز به این ترتیب بود که در ابتدا پشت دامن قدری بلند تر شد و سپس به طول آن در تمامی لبه ی دامن افزوده گردید و اگر چه تدریجا دامن های بلند تری برای مهمانی های شب رایج شد ولی هرگز اغراق دامن های پرچین و دراپه ی دوران های قبل را پیدا نکرد.

در همین دوران یقه های عصر و شب حالت باز و دکلته پیدا کرد و بصورتی در آمد که تا قبل از آن در تاریخ لباس سابقه نداشت و حتی در مواردی بسیاری از لباس ها فاقد قسمت پشت در ناحیه ی بالاتنه بود. (تصویر 7)

ولی در سال 1948، اختلاف قد دامن های روز و شب که قبلا متغیر بود تثبیت شد و اندازه ی دامن روز به بلند ترین حد خود رسید و ((دیور)) که رهبری دنیای مد را در پاریس به عهده داشت، طول دامن های روز را تا زیر زانو تعیین کرد و از سال 1948 به بعد لباس های پشت باز که قبلا روی اریب پارچه دوخته می شد حالت بند دار پیدا کرد که معمولا هم با دامن های گشاد و پرچین مورد استفاده قرار می گرفت. (تصویر 8)

تصویر 7 و 8

در همین دوره و در شرایطی که مد لباس ها تقریباً هر سال دچار دگر گونی هایی می گردید لباس های مردانه نیز دچار تحولاتی گردید که دارای مقادیر متنابهی لایی، اپل، جادکمه و جیب گردید. (تصویر 9)

بعضی از بانوان نیز کت و دامن هایی می پوشیدند که دارای برش مشخصی مانند لباس مردان بود. (تصویر 10)

تصویر 9 و 10

نکته بسیار مهم اینکه در دوره ی مورد بحث، مردان در مواقع رسمی لباس هایشان عبارت از کت پشت بلند و کلاه سیلندری بود. و دوستداران ساده پوشی معمولاً به جای لباس فوق الذکر از کت و شلوار تیره رنگ استفاده می کردند و از کت پشت بلند فقط در مراسم خیلی رسمی بهره می گرفتند.

از سال 1900 میلادی، به موازات تغییرات دیگری که در پوشش بانوان به وجود آمد استفاده از شلوار توسط آنان نیز رواج یافت. (تصویر 11)

تصویر 11

بانوان ابتدا فقط در داخل منزل شلوار می پوشیدند، ولی تدریجاً این امر گسترش یافت و از حدود سال 1930 به بعد، شلوار در میان پوشاک بیرون از منزل نیز جایی برای خود پیدا کرد و حتی پوشیدن آن در محل کار نیز مرسوم شد. (پاوری: 1374)

